

Wspólna Koncepcja Przyszłości dla polsko-niemieckiego obszaru powiązań *Wizja 2030*



Gemeinsames Zukunftskonzept für den deutsch-polnischen Verflechtungsraum *Vision 2030*

Umsetzung im Zeitraum 2016-2023

Proces wdrażania w okresie 2016-2023



Ministerstwo Funduszy
i Polityki Regionalnej



Bundesministerium
für Wohnen, Stadtentwicklung
und Bauwesen

**Wydawca**

Federalne Ministerstwo Mieszkalnictwa,
Rozwoju Miast i Budownictwa (BMWSB)

Koordinacja naukowa

Federalny Instytut ds. Badań Budownictwa, Miast i Przestrzeni
w Federalnym Urzędzie ds. Budownictwa i Ładu
Przestrzennego

Realizacja

INFRASTRUKTUR & UMWELT
Professor Böhm und Partner, Poczdam

Stan

wrzesień 2023 r.

Przedruk i powielanie

Wszelkie prawa zastrzeżone. Przedruk jest dozwolony tylko
z dokładnym podaniem źródła

Druk

Federalny Urząd ds. Budownictwa i Ładu Przestrzennego, Bonn

Źródła zdjęć znajdują się przy zdjęciach

Herausgeber

Bundesministerium für Wohnen, Stadtentwicklung
und Bauwesen (BMWSB)

Wissenschaftliche Begleitung

Bundesinstitut für Bau-, Stadt- und Raumforschung
im Bundesamt für Bauwesen und Raumordnung

Umsetzung

INFRASTRUKTUR & UMWELT
Professor Böhm und Partner, Potsdam

Stand

September 2023

Nachdruck und Vervielfältigung

Alle Rechte vorbehalten. Nachdruck nur mit genauer
Quellenangabe gestattet.

Druck

Bundesamt für Bauwesen und Raumordnung, Bonn

Bildnachweise bei den Fotos



SPIS TREŚCI

INHALT

» Przedmowa	» Vorwort	2
» Wprowadzenie – Wspólna Koncepcja Przyszłości dla polsko-niemieckiego obszaru powiązań	» Einleitung – Das Gemeinsame Zukunftskonzept für den deutsch-polnischen Verflechtungsraum	4
» Kamienie milowe wdrażania Wspólnej Koncepcji Przyszłości 2030	» Meilensteine der Umsetzung des Gemeinsamen Zukunftskonzepts 2030	9
» Polsko-Niemiecki Portal Gospodarki Przestrzennej	» Deutsch-Polnisches Raumordnungsportal	10
» Konkurs MORO – Projekty flagowe Wspólnej Koncepcji Przyszłości	» MORO-Wettbewerb – Flaggschiffprojekte des Gemeinsamen Zukunftskonzepts	12
» Projekt MORO – Zintegrowane planowanie w polsko-niemieckim obszarze powiązań	» MORO-Vorhaben – Integrierte Planung im deutsch-polnischen Verflechtungsraum	14
» Polsko-niemieckie mapy kolejowe	» Deutsch-Polnische Eisenbahnkarten	16
» Projekty i działania na szczeblu regionalnym Transgraniczny Region Metropolitalny Szczecina Lubusko-brandenburski obszar powiązań Dolnośląsko-saksoński obszar powiązań	» Projekte und Aktivitäten auf regionaler Ebene Grenzüberschreitende Metropolregion Stettin Brandenburg-Lebuser Verflechtungsraum Sächsisch-niederschlesischer Verflechtungsraum	18
» Strategie regionalne i transgraniczne	» Regionale und grenzüberschreitende Strategien	24
» Publikacje i badania towarzyszące	» Publikationen und begleitende Forschung	26
» Członkowie Polsko-Niemieckiego Komitetu ds. Gospodarki Przestrzennej	» Mitglieder des Deutsch-Polnischen Ausschusses für Raumordnung	28



Przedmowa

Drogie Czytelniczki, drodzy Czytelnicy,

Wspólna Koncepcja Przyszłości 2030 dla polsko-niemieckiego obszaru powiązań od momentu jej przyjęcia w 2016 roku stała się istotnym filarem współpracy transgranicznej. Zwróciła ona uwagę na tę szczególną przestrzeń, podkreśliła jej potencjał i wskazała wyjątkowe możliwości rozwoju.

Rok 2023 to połowa drogi od uchwalenia do wdrożenia tej koncepcji gospodarki przestrzennej, realizowanej do 2030 roku. Daje to tym samym okazję do podsumowania, co już osiągnięto, jaką dynamikę rozwojową udało się wygenerować? Jakie obszary działania należy rozwinąć, co pozostaje jeszcze do zrobienia?

Niniejsza publikacja pokazuje różnorodność działań oraz mnogość zaangażowanych we wdrażanie Wspólnej Koncepcji Przyszłości 2030 osób i instytucji. Jest to również wyznacznik udanej współpracy transgranicznej, która jeszcze bardziej pogłębia bliskie, już przecież, więzi sąsiedzkie i przyczynia się do stworzenia w sercu Europy wspólnego dynamicznego obszaru z potencjałem dalszego rozwoju.

Vorwort

Liebe Leserinnen und Leser,

das Gemeinsame Zukunftskonzept 2030 für den deutsch-polnischen Verflechtungsraum ist seit seiner Verabschiedung im Jahr 2016 ein Fixpunkt in der grenzüberschreitenden Zusammenarbeit geworden. Es hat die Aufmerksamkeit auf diesen besonderen Raum gelenkt, sein Potenzial in den Mittelpunkt gerückt und einzigartige Entwicklungsmöglichkeiten aufgezeigt.

Das Jahr 2023 markiert die Halbzeit auf dem Weg von der Verabschiedung zur Verwirklichung dieser raumplanerischen Vision mit dem Zeithorizont 2030. Anlass und Gelegenheit für eine Zwischenbilanz: Was wurde erreicht, welche Impulse wurden gesetzt? Welche Handlungsfelder gilt es zu entwickeln, was bleibt zu tun?

Eindrucksvoll zeigt die Broschüre die Vielfalt der Aktivitäten, die Vielzahl von Menschen und Institutionen, die das Gemeinsame Zukunftskonzept 2030 mit Leben erfüllen. Sie zeugen von den Vorteilen eines grenzüberschreitenden Zusammenwirkens, das die nachbarschaftlich engen Verbindungen weiter vertieft und zu einem gemeinsamen, dynamischen Wachstumsraum im Herzen Europas beiträgt.



Nowe, obiecujące inicjatywy i impulsy ze strony społeczeństwa obywatelskiego będą również niezbędne w nadchodzących latach. Wspólnie będziemy kontynuować tę drogę. Polsko-niemiecki obszar powiązań nadal stoi w obliczu strukturalnych, a także nowych wyzwań: rozwój gospodarczy i demograficzny, pozyskiwanie energii i zmiany klimatyczne to tylko niektóre z nich.

Przedłożona Państwu publikacja będzie zatem w najbliższych latach źródłem motywacji i inspiracji do przeciwdziałania czynnikom hamującym wzrost i pogłębiającym nierówności, aby wizja Wspólnej Koncepcji Przyszłości 2030 dla polsko-niemieckiego obszaru powiązań stała się rzeczywistością.

Z poważaniem / Ihre

Klara Geywitz

Federalna Minister Mieszkalnictwa, Rozwoju Miast
i Budownictwa / Bundesministerin für Wohnen,
Stadtentwicklung und Bauwesen

Diese ermutigenden Initiativen und zivilgesellschaftlichen Prozesse sind auch in den kommenden Jahren erforderlich. Gemeinsam setzen wir diesen Weg fort. Der deutsch-polnische Verflechtungsraum steht weiter vor strukturellen und auch neuen Herausforderungen: wirtschaftliche und demografische Entwicklung, Energie und Klimawandel sind nur einige der Themen.

Die Broschüre ist daher auch eine Quelle der Motivation und Inspiration, in den kommenden Jahren Entwicklungshemmnisse zu beseitigen und Ungleichheiten zu verringern, um die Vision 2030 des Gemeinsamen Zukunftskonzepts für den deutsch-polnischen Verflechtungsraum Wirklichkeit werden zu lassen.

WPROWADZENIE

EINLEITUNG



© IU / Christian Gering

Konferencja na temat Wspólnej Koncepcji Przyszłości w dniu 4 października 2018 r. w Berlinie / Konferenz zum Gemeinsamen Zukunftskonzept am 4. Oktober 2018 in Berlin

Wspólna Koncepcja Przyszłości dla polsko-niemieckiego obszaru powiązań – Powstanie i wdrażanie

Na podstawie zawartego w 1991 r. Traktatu o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec, oba państwa dążą od ponad trzech dekad do przezwyciężenia dzielącego charakteru granicy na Odrze i Nysie Łużyckiej oraz do zniwelowania różnic gospodarczych i społecznych na obszarze powiązań między obydwoma państwami.

Ważną rolę odgrywa tu współpraca w dziedzinie gospodarki przestrzennej. Wyraża się ona przede wszystkim w działalności Komitetu ds. Gospodarki Przestrzennej Polsko-Niemieckiej Komisji Międzyrządowej ds. Współpracy Regionalnej i Przygranicznej (w skrócie: Polsko-Niemiecki Komitet ds. Gospodarki Przestrzennej).

Członkami komitetu są ministerstwa odpowiedzialne za gospodarkę przestrzenną w Polsce i Niemczech oraz województwa (dolnośląskie, lubuskie, wielkopolskie i zachodniopomorskie) i kraje związkowe (Berlin, Brandenburgia, Meklemburgia-Pomorze Przednie, Saksonia) na polsko-niemieckim obszarze powiązań.

Das Gemeinsame Zukunftskonzept für den deutsch-polnischen Verflechtungsraum – Genese und Umsetzung

Auf Grundlage des 1991 zwischen der Bundesrepublik Deutschland und der Republik Polen abgeschlossenen Vertrags über gute Nachbarschaft und freundschaftliche Zusammenarbeit bemühen sich beide Staaten seit über drei Jahrzehnten darum, den trennenden Charakter der Grenze an Oder und Lausitzer Neiße und die wirtschaftlichen und sozialen Unterschiede im Verflechtungsraum beider Staaten zu überwinden.

Die Zusammenarbeit im Bereich der räumlichen Planung spielt dabei eine wichtige Rolle. Sie findet ihren Ausdruck vor allem in der Tätigkeit des Ausschusses für Raumordnung der Deutsch-Polnischen Regierungskommission für regionale und grenznahe Zusammenarbeit (kurz: Deutsch-Polnischer Raumordnungsausschuss).

Mitglieder des Ausschusses sind die für Raumordnung zuständigen Ministerien in Polen und Deutschland sowie die Bundesländer (Berlin, Brandenburg, Mecklenburg-Vorpommern und Sachsen) und die Wojewodschaften (Niederschlesien, Lubuskie, Großpolen und Westpommern).



Konferenz „Przestrzeń bez granic“ w dniach 14-15 października 2014 r. w Berlinie / Konferenz „Raum ohne Grenzen“ am 14.-15. Oktober 2014 in Berlin

Komitet spotyka się regularnie i postrzega siebie jako gremium dyskusyjno-doradcze, które omawia bieżące tematy współpracy i w razie potrzeby, w tym korzystając ze wsparcia Grupy Roboczej ds. Wdrażania WKP 2030, przygotowuje materiały oraz dokumenty stanowiące podstawę merytoryczną dla oświadczeń i podejmowanych decyzji politycznych.

Droga do Wspólnej Koncepcji Przyszłości

Po tym, jak w 2013 r. województwa zachodniej Polski i polskie Ministerstwo Rozwoju Regionalnego przedstawiły wspólne Studium integracji przestrzennej polskiej części pogranicza Polski i Niemiec (IPPON), Polsko-Niemiecki Komitet ds. Gospodarki Przestrzennej rozpoczął w 2014 r. prace nad „Wspólną Koncepcją Przyszłości dla polsko-niemieckiego obszaru powiązań – Wizja 2030” (WKP 2030).

Pracom nad WKP 2030 towarzyszyło modelowe przedsięwzięcie ładu przestrzennego (MORO), w ramach którego zapewniono wsparcie w postaci usług moderacyjnych i organizacyjnych oraz ekspertyzy zewnętrznej. Podmioty i interesariusze mogli zgłaszać uwagi do projektów map i wytycznych Wspólnej Koncepcji Przyszłości w ramach dwóch etapów konsultacyjnych.



Warsztaty w celu opracowania WKP 2030 w dniach 25-26 lutego 2016 r. w Poznaniu / Workshop zur Erarbeitung des GZK 2030 am 25./26. Februar 2016 in Poznań

im deutsch-polnischen Verflechtungsraum. Der Ausschuss trifft sich regelmäßig und versteht sich als Diskussions- und Beratungsgremium, das aktuelle Themen der Kooperation bespricht und gegebenenfalls, auch mit Unterstützung der Arbeitsgruppe Umsetzung des GZK 2030, Materialien vorbereitet, welche die fachliche Grundlage für politische Entscheidungen und Stellungnahmen darstellen.

Der Weg zum Gemeinsamen Zukunftskonzept

Nachdem die westpolnischen Wojewodschaften und das polnische Ministerium für Regionalentwicklung 2013 eine gemeinsame Studie zur räumlichen Integration des polnischen Teils des Grenzraums zwischen Polen und Deutschland (IPPON) vorgelegt hatten, nahm der Deutsch-Polnische Raumordnungsausschuss 2014 die Arbeit am „Gemeinsamen Zukunftskonzept für den deutsch-polnischen Verflechtungsraum – Vision 2030“ (GZK 2030) auf.

Die Arbeiten am GZK 2030 wurden durch ein Modellvorhaben der Raumordnung (MORO) begleitet, das Moderations- und Organisationsleistungen sowie externe Expertise einbrachte. Akteure und Stakeholder konnten die Entwürfe der Karten und Leitlinien des Gemeinsamen Zukunftskonzepts in zwei Beteiligungsphasen kommentieren.

© BBSR / Matthias Lindner



Laureaci konkursu na projekty flagowe w dniu 5 czerwca 2019 r. w Berlinie / Preisträger des Wettbewerbs für Flaggschiffprojekte am 5. Juni 2019 in Berlin

Komitet przyjął Wspólną Koncepcję Przyszłości w dniu 1 grudnia 2016 r. na swoim 17 posiedzeniu, które odbyło się w Berlinie. Została ona następnie opublikowana jako broszura oraz na Polsko-Niemieckim Portalu Gospodarki Przestrzennej, który jest dostępny od 1 lipca 2016 r. jako dwujęzyczna platforma informacyjno-komunikacyjna w dziedzinie gospodarki przestrzennej i jest prowadzony przez Polsko-Niemiecki Komitet ds. Gospodarki Przestrzennej.

Wyzwania związane z wdrażaniem Koncepcji

Wspólna Koncepcja Przyszłości jest wizją planistyczno-przestrzenną, określającą jak powinien wyglądać obszar po obu stronach Odry i Nysy łużyckiej w 2030 roku. Nawiązuje ona do istniejących planów oraz koncepcji rozwoju przestrzennego i przede wszystkim pokazuje potencjał a także możliwości rozwoju obszaru powiązań.

Wspólna Koncepcja Przyszłości formułuje wytyczne rozwoju skierowane na obszary działania o szczególnym znaczeniu dla przyszłego rozwoju:

- I. Wykorzystanie zalet policentrycznej struktury osadniczej
- II. Poprawa połączeń transportowych
- III. Inwestowanie w ludzi
- IV. Promowanie trwałego i zrównoważonego wzrostu
- V. Zabezpieczanie podstaw dla wysokiej jakości życia.

Wspólna Koncepcja Przyszłości nie zawiera formalnych ustaleń planistycznych. Należy ją jednak rozumieć jako uzgodnione przez obie strony rekomendacje dotyczące planowania przestrzennego skierowane do właściwych organów, instytucji i decydentów. Jej realizacja wymaga więc różnorodnych procesów, również w obrębie społeczeństwa obywatelskiego, przebiegających na różnych płaszczyznach i prowadzonych przez wiele osób i instytucji.

© BBSR / Matthias Lindner



Panel tematyczny podczas ceremonii wręczenia nagród w ramach konkursu na projekty flagowe / Thematisches Panel während der Preisverleihung des Wettbewerbs für Flaggschiffprojekte

Der Ausschuss verabschiedete das Gemeinsame Zukunftskonzept bei seiner 17. Sitzung am 1. Dezember 2016 in Berlin. Es wurde nachfolgend als Broschüre und online im Deutsch-Polnischen Raumordnungsportal veröffentlicht. Dieses Portal steht seit dem 1. Juli 2016 als zweisprachige Informations- und Kommunikationsplattform für den Bereich der Raumordnung zur Verfügung und wird vom Deutsch-Polnischen Raumordnungsausschuss betrieben.

Herausforderungen der Umsetzung

Das Gemeinsame Zukunftskonzept ist eine raumplanerische Vision für den Raum auf beiden Seiten der Oder und der Lausitzer Neiße im Jahr 2030. Es greift bestehende Pläne und Konzepte der Raumentwicklung auf und stellt vor allem das Potenzial und die Entwicklungsmöglichkeiten des Verflechtungsraumes heraus.

Das Gemeinsame Zukunftskonzept formuliert Leitlinien der Entwicklung für Handlungsfelder, die für die zukünftige Entwicklung von besonderer Bedeutung sind:

- I. Die Vorteile der polyzentrischen Siedlungsstruktur nutzen
- II. Die verkehrlichen Verbindungen verbessern
- III. In die Menschen investieren
- IV. Nachhaltiges Wachstum fördern
- V. Die Grundlagen für eine hohe Lebensqualität sichern.

Das Gemeinsame Zukunftskonzept enthält keine formalen planerischen Festlegungen. Es ist vielmehr als beiderseits abgestimmte raumordnerische Handlungsempfehlung für die zuständigen Behörden, Einrichtungen und Entscheidungsträger zu verstehen. Seine Umsetzung erfordert entsprechend vielfältige, auch zivilgesellschaftliche Prozesse, die auf unterschiedlichen Ebenen ablaufen und von vielen Menschen und Institutionen getragen werden.



Konferencja i wydarzenia regionalne

Aby przybliżyć Wspólną Koncepcję Przyszłości instytucjom i organizacjom z regionów wzdłuż Odry i Nysy Łużyckiej, ówczesne Federalne Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Budownictwa i Ojczyzny (BMI), Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju RP oraz Wspólny Departament Planowania Krajowego Berlina i Brandenburgii zorganizowały w dniu 4 października 2018 r. w Berlinie konferencję. Członkowie Komitetu ds. Gospodarki Przestrzennej oraz przedstawiciele szczebla europejskiego i krajowego zaprezentowali i omówili na niej podstawowe elementy wizji oraz zawarte w Koncepcji tematyczne kierunki rozwoju.

Kolejnym elementem był trwający od maja do października 2018 roku cykl spotkań z przedstawicielami samorządów i podmiotów regionalnych. WKP 2030 została zaprezentowana lokalnym interesariuszom podczas spotkań w Chociebużu (Cottbus/Chóšebuz), Eberswalde, Berlinie, Pasewalku, Görlitz/Zhorjela i w nadmorskim kurorcie Heringsdorf, w ramach których omówiono wspólnie, jakie jest znaczenie Koncepcji dla regionów przygranicznych oraz jaką rolę mogą odegrać działające tam podmioty w procesie jej wdrażania.

Konkurs na projekty flagowe i modelowe przedsięwzięcie nt. zintegrowanego planowania

Podczas konferencji w dniu 4 października 2018 r. współprzewodniczący Polsko-Niemieckiego Komitetu ds. Gospodarki Przestrzennej otworzyli konkurs na projekty flagowe służące wdrażaniu Wspólnej Koncepcji Przyszłości. W konkursie tym polsko-niemieckie jury nagrodziło pięć projektów, które w szczególny sposób przyczyniły się do konkretyzacji i implementacji WKP 2030. Wyróżnione projekty otrzymały następnie wsparcie w ich dalszej realizacji. Ceremonia wręczenia nagród w konkursie odbyła się 5 czerwca 2019 r. w Instytucie Polskim w Berlinie.

Konferenz und Regionalveranstaltungen

Um den Akteuren entlang von Oder und Neiße das Gemeinsame Zukunftskonzept näher zu bringen, veranstalteten das seinerzeit zuständige Bundesministerium des Inneren, für Bau und Heimat (BMI), das polnische Ministerium für Investition und wirtschaftliche Entwicklung (MliR) und die Gemeinsame Landesplanungsabteilung Berlin-Brandenburg am 4. Oktober 2018 in Berlin eine Konferenz. Auf ihr wurden die Visionen und thematischen Leitlinien des Zukunftskonzeptes durch die Mitglieder des Raumordnungsausschusses und Vertreterinnen und Vertreter der europäischen und nationalen Ebene vorgestellt und erläutert.

Daneben fand von Mai bis Oktober 2018 eine Veranstaltungsreihe mit kommunalen und regionalen Akteuren statt. In Cottbus/Chóšebuz, Eberswalde, Berlin, Pasewalk, Görlitz/Zhorjela und im Seebad Heringsdorf wurde das GZK 2030 vor Ort vorgestellt und gemeinsam diskutiert, welche Bedeutung das Konzept für die Regionen entlang der Grenze hat und welchen Beitrag die Akteure bei der Umsetzung spielen können.

Wettbewerb für Flaggschiffprojekte und Modellvorhaben zur integrierten Planung

Im Rahmen der Konferenz am 4. Oktober 2018 eröffneten die Co-Vorsitzenden des Deutsch-Polnischen Raumordnungsausschusses einen Wettbewerb für Flaggschiffprojekte zur Umsetzung des Gemeinsamen Zukunftskonzeptes. In diesem Wettbewerb zeichnete eine deutsch-polnische Jury fünf Projekte aus, die in besonderer Weise zur Konkretisierung und Umsetzung des GZK 2030 beitragen, und die anschließend bei ihrer weiteren Umsetzung begleitet wurden. Die Preisverleihung des Wettbewerbs fand am 5. Juni 2019 im Polnischen Institut in Berlin statt.

© MIL Brandenburg



Posiedzenie Komitetu ds. Gospodarki Przestrzennej w dniach 19-20 września 2022 r. w Poczdamie / Sitzung des Raumordnungsausschusses am 19./20. September 2022 in Potsdam

Kolejne modelowe przedsięwzięcie ładu przestrzennego (MORO) „Zintegrowane planowanie w polsko-niemieckim obszarze powiązań” wspierało cztery regiony, w których transgraniczne struktury i procesy zintegrowanego planowania zostały pogłębione i skonsolidowane. Wydarzenie inauguracyjne odbyło się online w dniu 27 maja 2021 roku. W toku realizacji omówiono kwestie merytoryczne podczas dwóch warsztatów. Modelowe przedsięwzięcie zostało zakończone 28 września 2023 r. podczas polsko-niemieckiej konferencji w Berlinie.

Grupa Robocza ds. Wdrażania i Polsko-Niemieckie Mapy Kolejowe

W 2019 r. Polsko-Niemiecki Komitet ds. Gospodarki Przestrzennej powołał spośród swoich członków grupę roboczą w celu wsparcia wdrażania Wspólnej Koncepcji Przyszłości i przygotowywania wspólnych działań (GR ds. Wdrażania). Grupa robocza spotyka się między posiedzeniami Polsko-Niemieckiego Komitetu ds. Gospodarki Przestrzennej.

Pierwszym wspólnym projektem GR ds. Wdrażania było opracowanie Polsko-Niemieckich Map Kolejowych, które zostały opublikowane przez Komitet ds. Gospodarki Przestrzennej w lipcu 2022 roku.

Działania realizowane w ramach współpracy dwustronnej za pośrednictwem Polsko-Niemieckiego Komitetu ds. Gospodarki Przestrzennej są uzupełniane przez wiele innych projektów, działań i strategii opracowywanych oraz wdrażanych na szczeblu lokalnym i regionalnym. Poniżej przedstawiono wybrane elementy wdrażania Wspólnej Koncepcji Przyszłości wraz z działaniami promocyjnymi i towarzyszącymi im badaniami dotyczącymi transgranicznego rozwoju przestrzennego i regionalnego na polsko-niemieckim obszarze powiązań.



© GL Berlin-Brandenburg

Spotkanie Grupy Roboczej ds. Wdrażania w dniu 28 kwietnia 2022 r. we Frankfurcie nad Odrą / Treffen der Arbeitsgruppe Umsetzung am 28. April 2022 in Frankfurt (Oder)

Durch das anschließende Modellvorhaben der Raumordnung (MORO) zur „Integrierten Planung im deutsch-polnischen Verflechtungsraum“ wurden vier Regionen unterstützt, in denen grenzübergreifende Strukturen und Prozesse integrierter Planung vertieft und verstetigt wurden. Die Auftaktveranstaltung fand am 27. Mai 2021 online statt. Im Zuge der Umsetzung wurden fachliche Fragestellungen in zwei begleitenden Workshops diskutiert. Seinen Abschluss fand das Modellvorhaben im Rahmen einer deutsch-polnischen Konferenz am 28. September 2023 in Berlin.

Arbeitsgruppe Umsetzung und Deutsch-Polnische Eisenbahnkarten

Im Jahr 2019 hat der Deutsch-Polnische Raumordnungsausschuss aus dem Kreis seiner Mitglieder eine Arbeitsgruppe zur Unterstützung der Umsetzung des Gemeinsamen Zukunftskonzepts und zur Vorbereitung gemeinsamer Aktivitäten eingesetzt (AG Umsetzung), die sich zwischen den Sitzungen des Deutsch-Polnischen Raumordnungsausschusses trifft.

Ein erstes gemeinsames Vorhaben der AG Umsetzung war die Erstellung Deutsch-Polnischer Eisenbahnkarten, die der Raumordnungsausschuss im Juli 2022 veröffentlichte.

Die im Zuge der bilateralen Kooperation durch den Deutsch-Polnischen Raumordnungsausschuss umgesetzten Maßnahmen werden durch eine Vielzahl weiterer Projekte, Aktivitäten und Strategien ergänzt, die auf lokaler und regionaler Ebene entwickelt und umgesetzt werden. Ausgewählte Elemente der Umsetzung des Gemeinsamen Zukunftskonzepts werden nachfolgend dargestellt, zusammen mit Aktivitäten der Öffentlichkeitsarbeit und der begleitenden Forschung zur grenzübergreifenden Raum- und Regionalentwicklung im deutsch-polnischen Verflechtungsraum.

KAMIEŃ MIŁOWE

MEILENSTEINE

1 lipca 2016 r.

Uruchomienie Polsko-Niemieckiego Portalu Gospodarki Przestrzennej

1 grudnia 2016 r.

Przyjęcie „Wspólnej Koncepcji Przyszłości dla polsko-niemieckiego obszaru powiązań – Wizji 2030” (WKP 2030) przez Polsko-Niemiecki Komitet ds. Gospodarki Przestrzennej

maj-październik 2018 r.

Cykl spotkań z gminnymi i regionalnymi interesariuszami na temat wdrażania WKP 2030

4 października 2018 r.

Polsko-niemiecka konferencja w Berlinie i otwarcie konkursu MORO na projekty flagowe WKP 2030

5 czerwca 2019 r.

Wręczenie nagród konkursu MORO na projekty flagowe w Instytucie Polskim w Berlinie

24-25 czerwca 2019 r.

Warsztaty ESPON metodą „peer-learning” dotyczące WKP 2030 w Szczecinie

grudzień 2019 r.

Pierwsze spotkanie Grupy Roboczej ds. Wdrażania WKP 2030 (GR ds. Wdrażania) we Wrocławiu

30 października 2020 r.

Ogłoszenie naboru projektów MORO „Zintegrowane planowanie w polsko-niemieckim obszarze powiązań”

27 maja 2021 r.

Konferencja inauguracyjna MORO „Zintegrowane planowanie”

13 lipca 2022 r.

Publikacja Polsko-Niemieckich Map Kolejowych na Polsko-Niemieckim Portalu Gospodarki Przestrzennej

20 września 2022 r.

Przekazanie Polsko-Niemieckich Map Kolejowych przedstawicielom szczebla politycznego

28 września 2023 r.

Konferencja podsumowująca MORO „Zintegrowane planowanie” w Berlinie

1. Juli 2016

Freischaltung des Deutsch-Polnischen Raumordnungsportals

1. Dezember 2016

Verabschiedung des „Gemeinsamen Zukunftskonzepts für den deutsch-polnischen Verflechtungsraum – Vision 2030” (GZK 2030) durch den Deutsch-Polnischen Raumordnungsausschuss

Mai-Oktober 2018

Veranstaltungsreihe zur Umsetzung des GZK 2030 mit kommunalen und regionalen Akteuren

4. Oktober 2018

Deutsch-polnische Konferenz und Eröffnung des MORO-Wettbewerbs für Flaggschiffprojekte des GZK 2030 in Berlin

5. Juni 2019

Preisverleihung des MORO-Wettbewerbs für Flaggschiffprojekte im Polnischen Institut Berlin

24./25. Juni 2019

Peer-learning ESPON-Workshop zum GZK 2030 in Stettin

Dezember 2019

Erste Sitzung der Arbeitsgruppe Umsetzung des GZK 2030 (AG Umsetzung) in Breslau

30. Oktober 2020

Projektaufruf zum MORO „Integrierte Planung im deutsch-polnischen Verflechtungsraum”

27. Mai 2021

Auftaktkonferenz des MORO „Integrierte Planung”

13. Juli 2022

Veröffentlichung der Deutsch-Polnischen Eisenbahnkarten im Deutsch-Polnischen Raumordnungsportal

20. September 2022

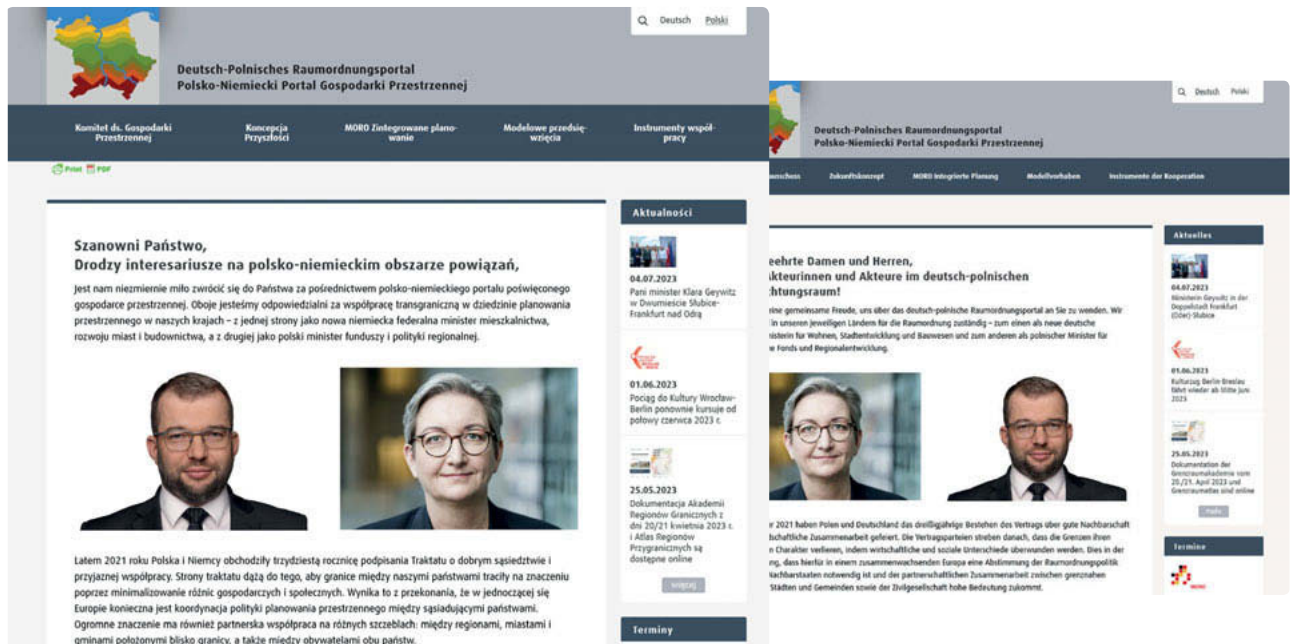
Übergabe der Deutsch-Polnischen Eisenbahnkarten an Vertreterinnen und Vertreter der politischen Ebene

28. September 2023

Abschlusskonferenz des MORO „Integrierte Planung” in Berlin

POLSKO-NIEMIECKI PORTAL GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ

DEUTSCH-POLNISCHES RAUMORDNUNGSportal



Strona startowa Polsko-Niemieckiego Portalu Gospodarki Przestrzennej / Startseite des Deutsch-Polnischen Raumordnungsportals

Wspólna platforma wymiany w zakresie transgranicznego rozwoju przestrzennego

Już w 2011 r. w związku z ogłoszeniem konkursów MORO na modelowe projekty współpracy polsko-niemieckiej powstała strona internetowa www.kooperacja-bez-granic.pl. W 2015 r. rozpoczęto prace nad przekształceniem jej w Polsko-Niemiecki Portal Gospodarki Przestrzennej, który został uruchomiony w 2016 roku podczas procesu opracowania WKP 2030.

Dwujęzyczny Portal Gospodarki Przestrzennej obsługiwany jest przez Polsko-Niemiecki Komitet ds. Gospodarki Przestrzennej. Operatorem Portalu jest obecnie odpowiedzialne niemieckie Federalne Ministerstwo Mieszkalnictwa, Rozwoju Miast i Budownictwa (BMWSB), we współpracy z polskim Ministerstwem Funduszy i Polityki Regionalnej (MFIPR).

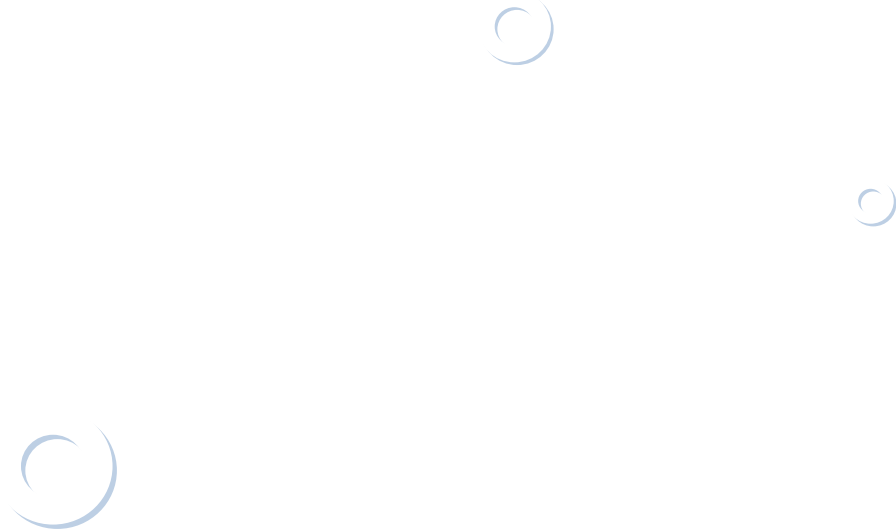
Portal Gospodarki Przestrzennej jest narzędziem informacji i wymiany. Prezentuje pracę Polsko-Niemieckiego Komitetu ds. Gospodarki Przestrzennej i oferuje możliwość zapoznania się z różnorodnymi działaniami współpracy polsko-niemieckiej w dziedzinie gospodarki przestrzennej oraz uczestniczenia w nich.

Eine gemeinsame Plattform für den Austausch zur grenzüberschreitenden Raumentwicklung

Bereits 2011 entstand im Zusammenhang mit der Auslobung der MORO-Wettbewerbe für modellhafte deutsch-polnische Kooperationsprojekte die Website www.kooperation-ohne-grenzen.de. Im Jahr 2015 begannen die Arbeiten zu ihrem Ausbau zu einem Deutsch-Polnischen Raumordnungsportal, das 2016 während der Erarbeitung des GZK 2030 online ging.

Das zweisprachige Raumordnungsportal wird vom Deutsch-Polnischen Raumordnungsausschuss getragen. Betreiber ist das derzeit zuständige Bundesministerium für Wohnen, Stadtentwicklung und Bauwesen (BMWSB), in Zusammenarbeit mit dem polnischen Ministerium für europäische Fonds und Regionalpolitik (MFIPR).

Das Raumordnungsportal ist ein Instrument der Information und des Austauschs. Es stellt die Arbeit des Deutsch-Polnischen Raumordnungsausschusses vor und bietet die Gelegenheit, sich mit den vielfältigen Aktivitäten der deutsch-polnischen Zusammenarbeit im Bereich der Raumordnung vertraut zu machen und an ihnen mitzuwirken.



W odniesieniu do wdrażania WKP 2030, Portal Gospodarki Przestrzennej oferuje w szczególności obszerne informacje na następujące tematy:

- Polsko-Niemiecki Komitet ds. Gospodarki Przestrzennej – jego członkowie i praca, w tym współpraca w zakresie gospodarki przestrzennej na morzu,
- Wspólna Koncepcja Przyszłości dla polsko-niemieckiego obszaru powiazań – Wizja 2030 (WKP 2030),
- Modelowe przedsięwzięcie ładu przestrzennego (MORO) „Zintegrowane planowanie w polsko-niemieckim obszarze powiazań”,
- inne zakończone projekty i działania współpracy (modelowe przedsięwzięcia),
- dalsze instrumenty współpracy, jak np. Polsko-Niemieckie Mapy Kolejowe, Saksońsko-Dolnośląskie Studium Pogranicza, Transgraniczny Region Metropolitalny Szczecina, Euroregiony i Partnerstwo Odra,
- oraz dalsze materiały do pobrania i linki związane z polsko-niemiecką współpracą w zakresie gospodarki przestrzennej.

Mit Blick auf die Umsetzung des GZK 2030 bietet das Raumordnungsportal insbesondere ausführliche Informationen zu den folgenden Themen:

- Deutsch-Polnischer Raumordnungsausschuss – seine Mitglieder und seine Arbeit, einschließlich Zusammenarbeit im Bereich der maritimen Raumordnung,
- Gemeinsames Zukunftskonzept für den deutsch-polnischen Verflechtungsraum – Vision 2030 (GZK 2030),
- Modellvorhaben der Raumordnung (MORO) „Integrierte Planung im deutsch-polnischen Verflechtungsraum“,
- andere abgeschlossene Projekte und Aktivitäten der Kooperation (Modellvorhaben),
- weitere Instrumente der Kooperation, wie z.B. die Deutsch-Polnischen Eisenbahnkarten, die Sächsisch-Niederschlesische Grenzraumstudie, die Grenzüberschreitende Metropolregion Stettin, die Euroregionen und die Oder-Partnerschaft,
- sowie weitere Downloads und Links mit Bezug zur deutsch-polnischen Zusammenarbeit in der Raumordnung.



Portal Gospodarki Przestrzennej jest dostępny pod adresem www.kooperacja-bez-granic.pl.



Das Raumordnungsportal ist unter der Adresse www.kooperation-ohne-grenzen.de erreichbar.

KONKURS MORO

MORO-WETTBEWERB



© BBSR / Matthias Lindner

Wręczenie nagród w ramach konkursu na projekty flagowe Wspólnej Koncepcji Przyszłości 2030 w dniu 5 czerwca 2019 r. w Berlinie / Preisverleihung des Wettbewerbs für Flaggschiffprojekte am 5. Juni 2019 in Berlin

Projekty flagowe Wspólnej Koncepcji Przyszłości

Konkurs na projekty flagowe Wspólnej Koncepcji Przyszłości dotyczył polsko-niemieckich projektów współpracy i przedsięwzięć, które zawierają obiecujące możliwości rozwiązań w zakresie istotnych dla gospodarki przestrzennej wyzwań w jednym z pięciu obszarów działania Wspólnej Koncepcji.

Spośród 35 projektów, które zgłoszono do 4 grudnia 2018 r., dziewięcioosobowa komisja konkursowa składająca się z ekspertów z dziedziny nauki, badań i administracji wybrała na swoim posiedzeniu we Frankfurcie nad Odrą w dniu 7 lutego 2019 r. pięć projektów – laureatów konkursu:

- W projekcie „**Arka Pomorza – arche-typowe Pomorze! – Marka + sieć na rzecz siły i różnorodności w wiejskim obszarze gospodarczym**” angażują się transgranicznie aktywne podmioty na rzecz zrównoważonego rozwoju regionu między półwyspem Darss a Gdańskiem przy uwzględnieniu dziedzictwa obszarów wiejskich.
- W projekcie flagowym „**Punkt Kontaktowo-Doradcy dla polskich i niemieckich obywateli**” biura działające w Löcknitz i Szczecinie wspierają od 2009 roku polskich i niemieckich obywateli w rozpoczynaniu

Flaggschiffprojekte des Gemeinsamen Zukunftskonzeptes

Der Wettbewerb für Flaggschiffprojekte des Gemeinsamen Zukunftskonzeptes richtete sich an deutsch-polnische Kooperationsprojekte und Vorhaben, die in einem der fünf Handlungsfelder des Gemeinsamen Zukunftskonzeptes erfolgversprechende Lösungsansätze für raumwirksame Herausforderungen entwickeln.

Aus 35 Projekten, die bis zum 4. Dezember 2018 eingegangen waren, wählte eine neunköpfige Jury von Expertinnen und Experten aus Wissenschaft und Forschung sowie aus der Verwaltung in ihrer Sitzung am 7. Februar 2019 in Frankfurt (Oder) fünf Flaggschiffprojekte als Preisträger aus:

- Im Projekt „**PommernArche – Ur-Typisch Pommern! – Marke + Netzwerk für Kraft und Vielfalt im ländlichen Wirtschaftsraum**” engagieren sich Akteure grenzübergreifend für die nachhaltige Entwicklung der Region zwischen dem Darß und Danzig auf Grundlage des ländlichen Erbes.
- Im Flaggschiffprojekt „**Kontakt- und Beratungsstelle für deutsche und polnische Bürger**” unterstützen in Löcknitz und Stettin betriebene Büros seit 2009 deutsche und polnische Bürgerinnen und Bürger bei ihrem Start ins Leben und

niu stałego pobytu oraz aktywności zawodowej w kraju sąsiada. Projekt ten jest uważany za możliwy punkt wyjścia dla przyszłej sieci wspólnych punktów informacyjnych w polsko-niemieckim regionie przygranicznym.

- W projekcie pt. **„Rewitalizacja komunikacji kolejowej między Lipskiem i Poznaniem”** współpracujący ze sobą partnerzy przeanalizowali korzyści wynikające z reaktywacji wymienionego połączenia kolejowego. Kwestia ta została również poruszona w projekcie RailBLu (por. s. 20).
- Projekt **„TRAILS – Mobilne Laboratoria Innowacyjności i Usług Wzmacniania Potencjału Innowacyjności w Regionie Transgranicznym”** służył budowaniu długotrwałego potencjału innowacyjnego na polsko-saksońskim obszarze powiązań poprzez ukierunkowane wdrażanie i tworzenie sieci działań innowacyjnych w szkołach oraz małych i średnich przedsiębiorstwach (MŚP).
- W ramach projektu **„REVIVAL! Rewitalizacja historycznych miast Dolnego Śląska i Saksonii”** dziesięć małych i średnich miast z obszaru saksońskich i dolnośląskich Górnych Łużyc oraz Podgórze Sudeckiego we współpracy z trzema instytucjami naukowymi zrewitalizowało i wzmocniło swoje historyczne centra miast realizując różnorodne przedsięwzięcia.

Ponadto komisja konkursowa przyznała dwóm projektom promującym nauczanie języka sąsiada nagrody honorowe oraz wyróżniła kolejne dwa projekty za ich wzorcowy i długotrwały charakter.

Wszyscy zwycięzcy konkursu zostali honorowani podczas ceremonii wręczenia nagród, która odbyła się 5 czerwca 2019 r. w Instytucie Polskim w Berlinie. Dla uczestników była ona ponadto okazją do intensywnej wymiany myśli na temat dalszego rozwoju projektów oraz ich roli we wdrażaniu Wspólnej Koncepcji Przyszłości.

Arbeiten im jeweiligen Nachbarland. Dieses Vorhaben gilt als ein möglicher Ausgangspunkt für ein zukünftiges Netzwerk von gemeinsamen Infopunkten im deutsch-polnischen Grenzraum.

- Im Projekt **„Wiederbelebung der Eisenbahnfernverbindung zwischen Leipzig und Poznań”** untersuchten die Kooperationspartner den Nutzen einer Revitalisierung der genannten Bahnverbindung. Diese Frage wurde auch im Projekt RailBLu (vgl. Seite 20) wieder aufgegriffen.
- Das Projekt **„TRAILS – Mobile Innovationslabore und -services zum Aufbau von Innovationskapazität im sächsisch-polnischen Grenzraum”** diente der Ausbildung nachhaltiger Innovationskapazität im sächsisch-polnischen Verflechtungsraum durch die gezielte Durchführung und Vernetzung von Innovationsaktivitäten an Schulen sowie kleinen und mittleren Unternehmen (KMU).
- In dem Projekt **„REVIVAL! Revitalisierung der historischen Städte in Niederschlesien und Sachsen”** belebten und stärkten zehn Klein- und Mittelstädte der sächsischen und niederschlesischen Oberlausitz sowie des Sudetenvorlands gemeinsam mit drei wissenschaftlichen Einrichtungen ihre historischen Stadtzentren durch vielfältige Aktivitäten.

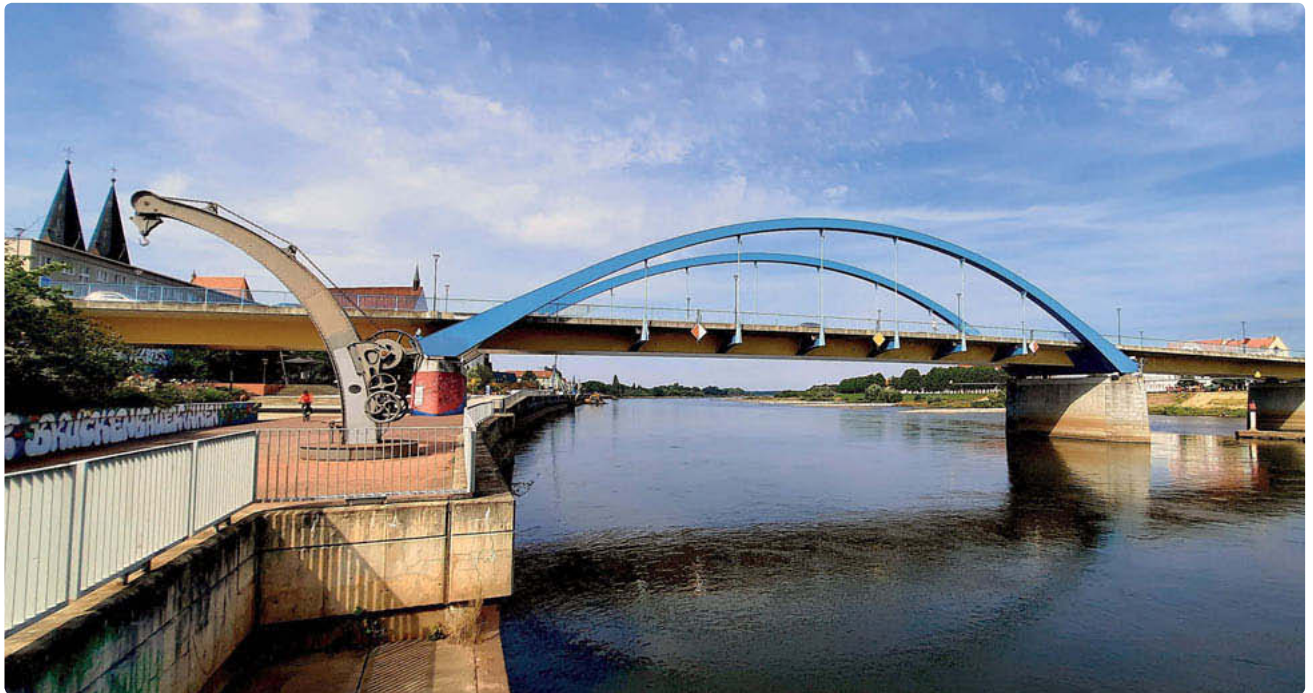
Die Jury vergab darüber hinaus Ehrenpreise an zwei Projekte zur Förderung der Vermittlung der Nachbarsprache und sprach zwei weiteren Projekten aufgrund ihrer vorbildlichen und nachhaltigen Wirkung ihre Anerkennung aus.

Alle Preisträger wurden im Rahmen der Preisverleihung am 5. Juni 2019 im Polnischen Institut Berlin gewürdigt. Die Teilnehmerinnen und Teilnehmer nutzten die Veranstaltung überdies für einen intensiven Gedankenaustausch über die Weiterentwicklung der Projekte und ihre Rolle im Rahmen der Umsetzung des Gemeinsamen Zukunftskonzepts.



PROJEKT MORO

MORO-VORHABEN



© IU / Christian Gering

Most Graniczny między Słubicami i Frankfurt nad Odrą / Stadtbrücke zwischen Frankfurt (Oder) und Słubice

Zintegrowane planowanie w polsko-niemieckim obszarze powiązań

W październiku 2020 r. ówczesnie odpowiedzialne Federalne Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Budownictwa i Ojczyzny (BMI) oraz Federalny Instytut ds. Badań Budownictwa, Miast i Przestrzeni (BBSR) zaprosiły zainteresowane miasta i gminy, powiaty, euroregiony, regiony planistyczne i inne podmioty samorządu lokalnego do udziału w modelowym przedsięwzięciu ładu przestrzennego (MORO) „Zintegrowane planowanie w polsko-niemieckim obszarze powiązań”. Celem było wsparcie regionów, w których wypracowywane są modelowe struktury transgraniczne i procesy zintegrowanego planowania.

Spośród dwunastu zgłoszonych propozycji projektów wybrano pięć projektów w polsko-niemieckim obszarze powiązań, z których cztery zostały zrealizowane, oferując rozwiązania w zakresie istotnych przestrzennie wyzwań występujących w co najmniej jednym z pięciu obszarów działania Wspólnej Koncepcji Przyszłości 2030 (WKP 2030):

- W projekcie „Elementy kluczowe transgranicznego rozwoju miast w Europejskim Dwumieście Frankfurt nad Odrą – Słubice” zastosowano

Integrierte Planung im deutsch-polnischen Verflechtungsraum

Das seinerzeit zuständige Bundesministerium des Innern, für Bau und Heimat (BMI) und das Bundesinstitut für Bau-, Stadt- und Raumforschung (BBSR) haben im Oktober 2020 interessierte Städte und Gemeinden, Landkreise, Euroregionen, Planungsregionen und weitere kommunale Akteure zur Teilnahme am Modellvorhaben der Raumordnung (MORO) „Integrierte Planung im deutsch-polnischen Verflechtungsraum“ aufgerufen. Ziel war es, Regionen zu unterstützen, in denen modellhaft grenzübergreifende Strukturen und Prozesse integrierter Planung entwickelt werden.

Aus zwölf eingegangenen Projektvorschlägen wurden fünf Projekte im deutsch-polnischen Verflechtungsraum ausgewählt und vier realisiert, die Lösungsansätze für raumwirksame Herausforderungen bieten, die sich in einem oder mehreren der fünf Handlungsfelder des Gemeinsamen Zukunftskonzepts 2030 (GZK 2030) stellen:

- Im Projekt „Schlüsselemente einer grenzüberschreitenden Stadtentwicklung in der Europäischen Doppelstadt Frankfurt (Oder) – Słubice“ kamen neuartige Beteiligungsformate zur Anwen-

innovacyjne formy partycypacji. Dzięki nim obu gminom udało się dotrzeć do dalszych kręgów społeczeństwa obywatelskiego oraz do obywateli, którzy wcześniej nie byli aktywnie zaangażowani we współpracę, a także stworzyć szerszą perspektywę dla wspólnego planowania rozwoju śródmieścia.

- W ramach projektu **„Dwa kraje. Dwa miasta. Jedna przyszłość.”** studenci z różnych dziedzin wnieśli swoje „spojrzenie z zewnątrz” na zagadnienia i problemy rozwoju miejskiego w Kostrzynie nad Odrą i Seelow, przeprowadzając w obu miastach tzw. „SolutionLabs”. Wyznaczyło to nowe trendy w dialogu na temat podejścia do zwiększenia atrakcyjności i funkcjonalności centrów miast.
- W obszarze trójiemia między Dolnym Śląskiem, Saksonią i Krajem Libereckim partnerzy regionalni omówili struktury współpracy trójstronnej w ramach projektu **„Trzy kraje – jedna przyszłość – współpraca w polsko-niemiecko-czeskim obszarze powiązań”**. Celem było stworzenie podstaw dla konkretnych porozumień dotyczących dalszej optymalizacji wspólnych struktur komunikacji i współpracy.
- W ramach projektu **„ITF DE-PL – atrakcyjna oferta zintegrowanego transgranicznego taktowanego transportu publicznego”** Górnośląsko-Dolnośląski Związek Komunikacyjny (ZVON) oraz organizacja pasażerów PRO BAHN e.V. opracowały propozycję rozwoju transgranicznych zintegrowanych cyklicznych rozkładów jazdy pociągów na styku polskiej i niemieckiej sieci kolejowej.

Wszystkie projekty przyczyniły się do pogłębienia i konsolidacji struktur i procesów transgranicznego zintegrowanego planowania w polsko-niemieckim obszarze powiązań. W szczególności udało się poszerzyć krąg podmiotów współpracy polsko-niemieckiej, bardziej zaangażować społeczeństwo obywatelskie oraz wdrożyć innowacyjne metody planowania i rozwiązywania problemów.

Durch diese gelang es den beiden Kommunen, weitere Kreise der Zivilgesellschaft bzw. bisher nicht in der Kooperation aktive Bürgerinnen und Bürger zu erreichen und die gemeinsame Planung der Innenstadtentwicklung auf eine breitere Grundlage zu stellen.

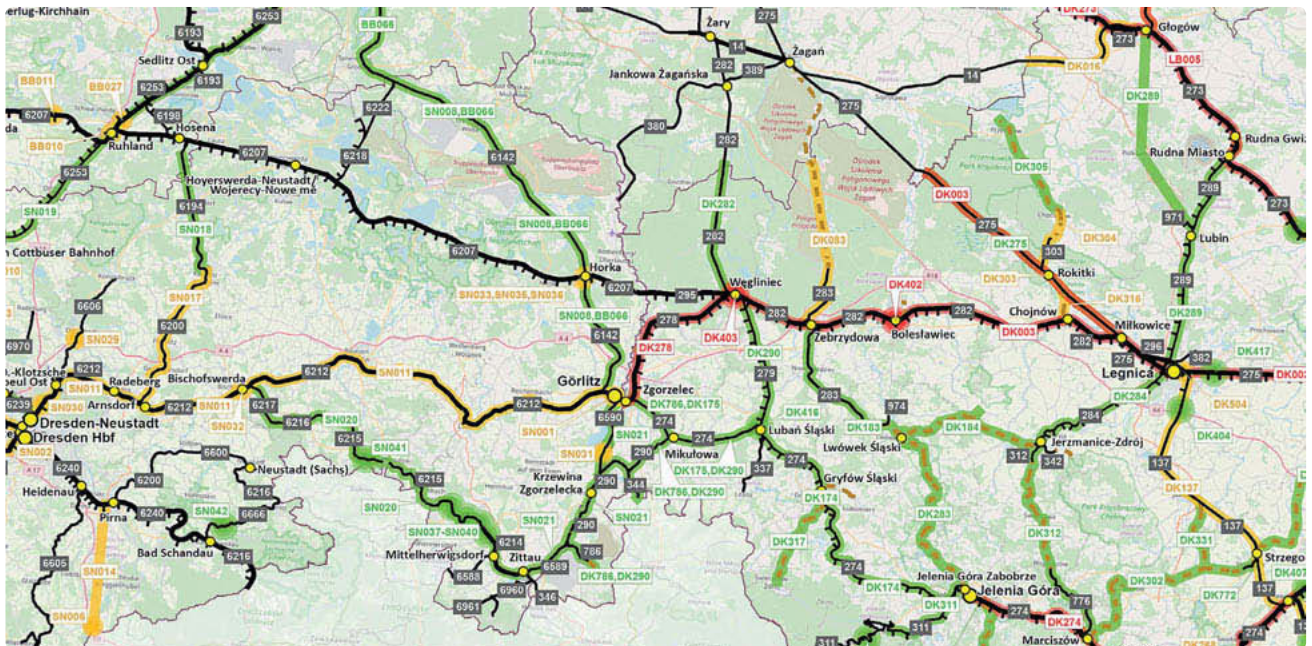
- Im Projekt **„Zwei Länder. Zwei Städte. Eine Zukunft.”** brachten Studierende unterschiedlicher Disziplinen ihren externen Blick auf Fragen und Probleme der Stadtentwicklung in Seelow und Kostrzyn nad Odrą ein, indem in beiden Städten sog. „SolutionLabs” durchgeführt wurden. Dies verlieh dem Dialog über Ansätze zur Steigerung der Attraktivität und Funktionalität der Innenstädte neue Impulse.
- Im Dreiländerraum zwischen Sachsen, Niederschlesien und der Region Liberec diskutierten die regionalen Partner die Strukturen ihrer trilateralen Kooperation im Projekt **„Drei Länder – eine Zukunft – Zusammenarbeit im deutsch-polnisch-tschechischen Verflechtungsraum”**. Ziel war es, Grundlagen für konkrete Vereinbarungen zur weiteren Optimierung der gemeinsamen Kommunikations- und Kooperationsstrukturen zu legen.
- Im Projekt **„ITF DE-PL – Ein attraktives grenzüberschreitendes integrales Taktangebot”** erarbeiteten der Zweckverband Verkehrsverbund Oberlausitz-Niederschlesien (ZVON) und der Fahrgastverband PRO BAHN e.V. einen Vorschlag für die Entwicklung grenzüberschreitend abgestimmter Taktfahrpläne an der Schnittstelle der polnischen und deutschen Bahnnetze.

Alle Vorhaben haben dazu beigetragen, Strukturen und Prozesse grenzübergreifender integrierter Planung im deutsch-polnischen Verflechtungsraum zu vertiefen und zu verstetigen. Insbesondere ist es gelungen, den Akteurskreis der deutsch-polnischen Zusammenarbeit zu erweitern, die Zivilgesellschaft stärker einzubeziehen und innovative Methoden der Planung und der Problemlösung in die Umsetzung zu bringen.



POLSKO-NIEMIECKIE MAPY KOLEJOWE

DEUTSCH-POLNISCHE EISENBAHNKARTEN



Mapa C – Infrastruktura kolejowa w polsko-niemieckim obszarze powiązań – planowane inwestycje / Karte C – Eisenbahninfrastruktur im deutsch-polnischen Verflechtungsraum – Maßnahmen

Informacje kluczowe na temat rozbudowy sieci kolejowych w Polsce i Niemczech

Jednym z głównych zaleceń Wspólnej Koncepcji Przyszłości jest poprawa połączeń transportowych, tak aby w przyszłości można było wygodnie dotrzeć, zwłaszcza koleją, do wszystkich większych i średnich ośrodków w polsko-niemieckim obszarze powiązań. Przygotowanie informacji na temat infrastruktury kolejowej było jednym z pierwszych zadań Grupy Roboczej ds. Wdrażania Wspólnej Koncepcji Przyszłości, powołanej w 2019 r. przez Komitet ds. Gospodarki Przestrzennej.

Efektom tych prac jest opracowanie kompleksowej bazy danych na temat istniejącej, planowanej i będącej przedmiotem dyskusji infrastruktury kolejowej na polsko-niemieckim obszarze powiązań. Ponadto, Instytut Rozwoju Terytorialnego (IRT) zebrał i przeanalizował informacje o ofercie przewozowej w segmencie transportu kolejowego. Wyniki zostały przedstawione na pięciu mapach oraz w zestawieniu tabelarycznym.

Grupa robocza ukończyła prace dotyczące kartowania infrastruktury kolejowej w polsko-niemieckim obszarze powiązań w grudniu 2021 roku. Następnie mapy i związane z nimi teksty zostały odpowiednio do siebie dopasowane.

Schlüsselinformationen zum Ausbau der Bahnnetze in Polen und Deutschland

Eine der Leitlinien des Gemeinsamen Zukunftskonzepts ist die Verbesserung der verkehrlichen Verbindungen, damit künftig alle größeren und mittleren Zentren im deutsch-polnischen Verflechtungsraum komfortabel vor allem mit der Bahn erreicht werden können. Die Aufbereitung von Informationen zur Eisenbahninfrastruktur war daher eine der ersten Aufgaben der Arbeitsgruppe zur Umsetzung des Gemeinsamen Zukunftskonzepts, die im Jahr 2019 durch den Deutsch-Polnischen Raumordnungsausschuss eingerichtet wurde.

Das Ergebnis dieser Arbeit ist der Aufbau umfassender Datengrundlagen zur bestehenden, geplanten und in Diskussion befindlichen Eisenbahninfrastruktur im deutsch-polnischen Verflechtungsraum. Außerdem hat das Institut für Territoriale Entwicklung (IRT) Informationen zum Schienenverkehrsangebot gesammelt und ausgewertet. Die Ergebnisse sind in fünf Karten und in einer tabellarischen Übersicht dargestellt.

Die Arbeiten an der Kartierung der Eisenbahninfrastruktur im deutsch-polnischen Verflechtungsraum wurden im Dezember 2021 abgeschlossen. Anschließend wurden die Karten und die zugehörigen Texte gegeneinander abgestimmt.



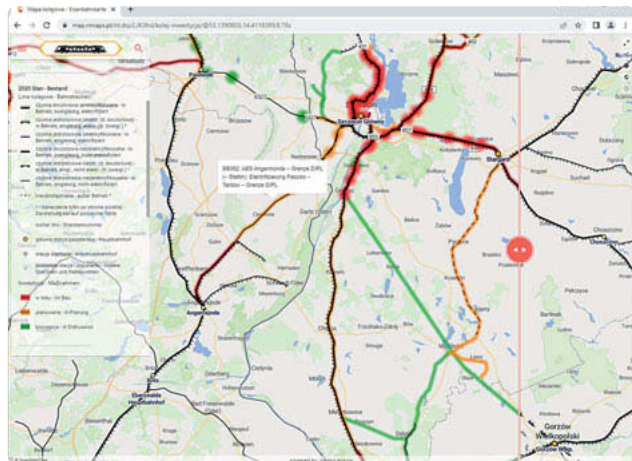
Przekazanie Polsko-Niemieckich Map Kolejowych w dniu 20 września 2022 r. w Poczdamie / Übergabe der Deutsch-Polnischen Eisenbahnkarten am 20. September 2022 in Potsdam

wane. Całość została opublikowana na Polsko-Niemieckim Portalu Gospodarki Przestrzennej w lipcu 2022 r. oraz przekazana we wrześniu 2022 r. przedstawicielom szczebla politycznego na posiedzeniu Polsko-Niemieckiego Komitetu ds. Gospodarki Przestrzennej w Poczdamie.

Na Polsko-Niemieckim Portalu Gospodarki Przestrzennej dostępne są elektroniczne wersje map przeznaczone do samodzielnego druku i wykorzystywania dla własnych celów. Informacje zebrane na mapach dostępne są także za pośrednictwem geoportalu pod następującym linkiem: <https://kooperacja-bez-granic.pl/rail>

Planowana jest systematyczna aktualizacja baz danych dotyczących stanu infrastruktury kolejowej oraz realizowanych i przyszłych inwestycji.

Efekty wspólnych prac mają przyczynić się do skoordynowanego i zharmonizowanego planowania infrastruktury transportu kolejowego oraz oferty w ruchu kolejowym na polsko-niemieckim obszarze powiązań. Mapy, obok charakteru informacyjnego, mają także zachęcać do dyskusji na temat przyszłości połączeń transportowych w ramach wspólnego obszaru powiązań.



Geoportal infrastruktury kolejowej w polsko-niemieckim obszarze powiązań / Geoportal zur Eisenbahninfrastruktur im deutsch-polnischen Verflechtungsraum

den die Karten und die dazugehörigen Texte aufeinander abgestimmt. Im Juli 2022 wurden sie im Deutsch-Polnischen Raumordnungsportal veröffentlicht und im September 2022 bei einer Sitzung des Deutsch-Polnischen Raumordnungsausschusses in Potsdam den Vertreterinnen und Vertretern der politischen Ebene übergeben.

Digitale Versionen der Karten sind auf dem Deutsch-Polnischen Raumordnungsportal verfügbar und können ausgedruckt und für eigene Zwecke verwendet werden. Die auf den Karten gesammelten Informationen sind auch über ein Geoportal unter dem folgenden Link zugänglich: <https://kooperation-ohne-grenzen.de/rail>

Es wird angestrebt, die Daten über den Bestand der Eisenbahninfrastruktur und zu laufenden und künftigen Maßnahmen schrittweise zu aktualisieren.

Die Ergebnisse der gemeinsamen Arbeit sollen zu einer koordinierten und abgestimmten Planung der Schienenverkehrsinfrastruktur und der Verkehrsangebote im deutsch-polnischen Verflechtungsraum beitragen. Die Karten sollen informieren, und zugleich zur Diskussion über die Zukunft der verkehrlichen Verbindungen im gemeinsamen Verflechtungsraum anregen.

TRANSGRANICZNY REGION METROPOLITALNY SZCZECINA

GRENZÜBERSCHREITENDE METROPOLREGION STETTIN

© RBGPWZ



Trasa Zamkowa i Odra w Szczecinie / Trasa Zamkowa und Oder in Stettin

Działania na rzecz wdrażania WKP 2030 na obszarze powiązań pomiędzy województwem zachodniopomorskim a krajami związkowymi Meklemburgia-Pomorze Przednie, Berlin i Brandenburgia obejmują przede wszystkim Transgraniczny Region Metropolitalny Szczecina (TRMSz).

Wspólna koncepcja rozwoju transgranicznego regionu metropolitalnego

Prawie w tym samym czasie, w którym powstała Wspólna Koncepcja Przyszłości, opracowana została Koncepcja transgranicznego rozwoju przestrzennego dla TRMSz. Dokument opublikowano w 2015 r. pod tytułem „Koncepcja rozwoju Transgranicznego Regionu Metropolitalnego Szczecina – Raport z pierwszego etapu prac 2013-2015”. Przedstawiono w nim przestrzenny wzorzec działań kooperacyjnych w regionie, który bazuje na wcześniejszej współpracy pomiędzy polskimi i niemieckimi podmiotami w ramach programu Interreg A Meklemburgia-Pomorze Przednie / Brandenburgia / Polska i Euroregionu POMERANIA.

Głównym motorem współpracy w zakresie rozwoju przestrzennego po stronie polskiej jest Regionalne Biuro Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego (RBGPWZ) w Szczecinie. Po stronie niemieckiej Koncepcja rozwoju doprowadziła do otwarcia w 2019 r. wspólnego biura krajów związkowych Meklemburgii-Pomorza Przedniego i Brandenburgii dla Regionu Metropolitalnego Szczecina w mieście Anklam, co ma przyczynić się do lepszego powiązania lokalnych podmiotów w polityce, nauce, gospodarce, edukacji, kulturze i społeczeństwie.

© RBGPWZ



Konferencja kończąca projektu INT 179 w dniach 18-19 października 2022 r. w Szczecinie / Abschlusskonferenz des Projekts INT 179 am 18./19. Oktober 2022 in Stettin

Die Aktivitäten zur Umsetzung des GZK 2030 im Verflechtungsraum zwischen der Wojewodschaft Westpommern und den Ländern Mecklenburg-Vorpommern, Berlin und Brandenburg haben ihren Schwerpunkt in der Grenzüberschreitenden Metropolregion Stettin (Transgraniczny Region Metropolitalny Szczecina, TRMSz).

Gemeinsames Entwicklungskonzept für die grenzüberschreitende Metropolregion

Für diesen Raum wurde nahezu zeitgleich zur Erarbeitung des Gemeinsamen Zukunftskonzepts ein gemeinsames Konzept zur grenzüberschreitenden Raumentwicklung der TRMSz erarbeitet. Das Dokument wurde 2015 unter dem Titel „Entwicklungskonzept der grenzüberschreitenden Metropolregion Stettin – Bericht der ersten Arbeitsetappe 2013-2015“ veröffentlicht. In ihm wird ein räumliches Leitbild für die Kooperationsaktivitäten in der Region vorgestellt, das auf der bisherigen Zusammenarbeit deutscher und polnischer Akteure im Rahmen des Interreg A-Programms Mecklenburg-Vorpommern / Brandenburg / Polen und der Euroregion POMERANIA aufbaut.

Wesentlicher Motor der Zusammenarbeit in der Raumentwicklung auf polnischer Seite ist das Regionale Raumplanungsbüro der Wojewodschaft Westpommern (RBGPWZ) in Stettin. Auf deutscher Seite führte das Entwicklungskonzept zur Eröffnung der gemeinsamen Geschäftsstelle der Länder Mecklenburg-Vorpommern und Brandenburg für die Metropolregion Stettin in Anklam im Jahr 2019, die zur besseren Vernetzung der Akteure vor Ort in Politik, Wissenschaft, Wirtschaft, Bildung, Kultur und Gesellschaft beitragen soll.



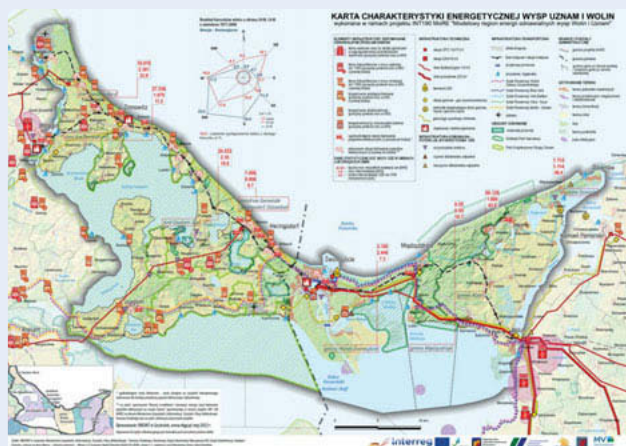
Warsztaty projektu INT 179 w dniu 10 czerwca 2022 r. w Szczecinie / Workshop des Projektes INT 179 am 10. Juni 2022 in Stettin

Wdrażanie wspólnych projektów Interreg A

Do najważniejszych projektów w północnym obszarze powiązań, które służyły realizacji wytycznych Wspólnej Koncepcji Przyszłości, należały projekty Interreg A INT 179 i INT 190, które zostały zainicjowane i wdrożone przez RBGPWZ jako partnera wiodącego.

Celem projektu INT 179 „Model transgranicznego monitoringu – innowacyjne sposoby pozyskiwania danych w Regionie Metropolitalnym Szczecina” było stworzenie modelu, za pomocą którego dane statystyczne w transgranicznym regionie metropolitalnym mogą być gromadzone i zarządzane przy użyciu innowacyjnych metod. W ramach projektu opracowano wzorcową metodologię pozyskiwania, harmonizacji i publikacji danych w obszarach tematycznych planowania przestrzennego, gospodarki i mobilności oraz zidentyfikowano dostawców i użytkowników danych w Szczecińskim Regionie Metropolitalnym. Podstawy te mogą zostać wykorzystane do stworzenia przyszłego systemu monitorowania.

Projekt INT 190 „Modelowy Region Energii Odnawialnych wysp Uznam i Wolin” (MoRE) dotyczył zagadnień energetycznych i planistycznych w ujęciu transgranicznym, ze szczególnym uwzględnieniem działań świadomościowych. Projekt miał na celu zintensyfikowanie przemian w obszarze energetyki i ekologii wysp Uznam i Wolin w kontekście optymalizacji efektywności energetycznej oraz dążenia do niezależności energetycznej i neutralności klimatycznej. W ramach projektu wykonano m.in. Portret energetyczny wysp Uznam i Wolin wraz z Kartą charakterystyki energetycznej będącymi efektem przeprowadzonych badań terenowych w zakresie jakości powietrza, jakości działań termoizolacyjnych oraz możliwości energetycznego wykorzystania wód morskich.



Karta charakterystyki energetycznej wysp Uznam i Wolin / Energiekarte der Inseln Usedom und Wollin

Umsetzung gemeinsamer Interreg A-Projekte

Zu den wichtigsten Projekten im nördlichen Verflechtungsraum, die der Umsetzung der Leitlinien des Gemeinsamen Zukunftskonzepts dienen, gehörten die vom RBGPWZ initiierten und als Lead Partner umgesetzten Interreg A-Projekte INT 179 und INT 190.

Ziel des Projekts INT 179 „Modell eines grenzübergreifenden Monitorings – innovative Maßnahmen der Datenerhebung in der Metropolregion Stettin” war es, ein Modell zu schaffen, mit dem statistische Daten in der grenzüberschreitenden Metropolregion mit innovativen Methoden erfasst und verwaltet werden können. Dazu wurden beispielhaft eine Methodik zur Erhebung, Harmonisierung und Veröffentlichung von Daten in den Themenbereichen Raumordnung, Wirtschaft und Mobilität entwickelt und Datenanbieter und -nutzer in der Metropolregion Stettin identifiziert. Diese Grundlagen können zur Einrichtung eines zukünftigen Monitoringsystems genutzt werden.

Das Projekt INT 190 „Modellregion der Erneuerbaren Energien der Inseln Usedom und Wollin” (MoRE) befasste sich mit grenzüberschreitenden Energie- und Planungsfragen, wobei der Schwerpunkt auf Sensibilisierungsmaßnahmen lag. Das Projekt zielte auf die Intensivierung des energetischen und ökologischen Umbaus der Inseln Usedom und Wollin im Kontext der Optimierung der Energieeffizienz und des Strebens nach Energieunabhängigkeit und Klimaneutralität. Dazu wurde unter anderem ein Energieporträt der Inseln Usedom und Wollin sowie eine Energiekarte als Ergebnis von Feldforschungen zur Luftqualität, zur Qualität von Wärmedämmmaßnahmen und zum Potenzial der energetischen Nutzung des Meeres erstellt.

LUBUSKO-BRANDENBURSKI OBSZAR POWIĄZAŃ

BRANDENBURG-LEBUSER VERFLECHTUNGSRAUM

© Marek Pych / Lubuskie.pl



Konferencja kończąca projektu RailBLu w dniu 14 kwietnia 2023 r. w Zielonej Górze / Abschlusskonferenz des Projektes RailBLu am 14. April 2023 in Zielona Góra

Działania transgraniczne w lubusko-brandenburskim obszarze powiązań w celu wdrażania Wspólnej Koncepcji Przyszłości, które zostały zainicjowane przez kraje związkowe Berlin i Brandenburgia oraz województwo lubuskie w dziedzinie rozwoju przestrzennego i regionalnego, koncentrują się na kwestiach transgranicznych połączeń transportowych, rozwoju infrastruktury transportowej oraz utrzymania i zachowania wspólnego dziedzictwa naturalnego i kulturowego.

Poprawa transgranicznych połączeń kolejowych

W ramach projektu Interreg A „RailBLu – Poprawa dostępności połączeń transgranicznych pomiędzy Brandenburgią a Województwem Lubuskim” Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego, Ministerstwo Infrastruktury i Planowania Krajowego Kraju Związkowego Brandenburgia oraz Związek Komunikacyjny Berlin-Brandenburgia VBB sp. z o.o. opracowali ogólną koncepcję poprawy transgranicznych połączeń kolejowych między Brandenburgią a Województwem Lubuskim. Ponadto w ramach kilku działań pilotażowych wprowadzono praktyczne usprawnienia dla pasażerów. Z jednej strony wiązało się to z usunięciem przeszkód w zakupie biletów transgranicznych poprzez integrację elektronicznych biletów VBB z i do Polski w aplikacji DB Navigator. Z drugiej strony przetestowano innowacyjne oferty zrównoważonej mobilności na tzw. „ostatniej mili” z autobusami wahadłowymi na odcinkach Krosno Odrzańskie - stacja kolejowa Radnica i Golzow (miejscowość) - stacja kolejowa Golzow.

W ramach koordynowanego przez polskie Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej (MFiPR) polskiego działania pilotażowego Agendy Terytorialnej 2030 („Lepsze zrozumienie, jak polityki sektorowe wpływają na rozwój

© Frank Schütz



Autobus wahadłowy linii 956 przy stacji Golzow (Oderbruch) z partnerami projektu / Shuttlebus der Linie 956 am Bahnhof mit Projektpartnern

Die grenzübergreifenden Aktivitäten im Brandenburg-Lebuser Verflechtungsraum zur Umsetzung des Gemeinsamen Zukunftskonzepts, die durch die Länder Berlin und Brandenburg und die Wojewodschaft Lubuskie im Bereich der Raum- und Regionalentwicklung angestoßen wurden, konzentrieren sich auf Fragen der grenzüberschreitenden Verkehrsverbindungen, des Ausbaus der Verkehrsinfrastruktur und die Pflege und Bewahrung des gemeinsamen Natur- und Kulturerbes.

Verbesserung der grenzüberschreitenden Bahnverbindungen

Im Interreg A-Projekt „RailBLu – Verbesserung der Erreichbarkeit von grenzüberschreitenden Eisenbahnverbindungen zwischen Brandenburg und Lubuskie” haben das Marschallamt der Wojewodschaft Lubuskie, das Ministerium für Infrastruktur und Landesplanung des Landes Brandenburg und die VBB Verkehrsverbund Berlin-Brandenburg GmbH ein Gesamtkonzept zur Verbesserung der grenzüberschreitenden Bahnverbindungen zwischen Brandenburg und Lubuskie erarbeitet. Zusätzlich setzten mehrere Pilotmaßnahmen praktische Verbesserungen für die Fahrgäste um. Dabei ging es zum einen darum, Hindernisse für den Kauf von grenzüberschreitenden Fahrkarten zu beseitigen, indem digitale VBB-Fahrscheine von und nach Polen in den DB Navigator integriert wurden. Zum anderen wurden mit den Shuttlebussen Krosno Odrzańskie – Bahnhof Radnica und Golzow (Ort) – Bahnhof Golzow innovative Angebote für eine nachhaltige Mobilität auf der „letzten Meile” erprobt.

Im Rahmen der polnischen Pilotmaßnahme zur Umsetzung der Territorialen Agenda 2030 („Besser verstehen, wie Sektorpolitiken räumliche (Un-) Gleichgewichte beeinflussen“) hat die Gemeinsame Landesplanungs-



Warsztaty w ramach „Oceny Oddziaływania Terytorialnego” w dniu 5 lipca 2022 r. w Trebnitz / Workshop zur „Territorialen Folgenabschätzung” am 5. Juli 2022 in Trebnitz

przestrzeny”) Wspólny Departament Planowania Krajo-
wego Berlin i Brandenburgia przy wsparciu Urzędu Mar-
szałkowskiego Województwa Lubuskiego przeprowadził
Regionalną Ocenę Oddziaływania Terytorialnego (Region-
focused Territorial Impact Assessment - TIA). Celem była
ocena wpływu i korzyści wynikających z dwutorowej roz-
budowy i elektryfikacji transgranicznego połączenia kole-
jowego między Berlinem a Gorzowem Wielkopolskim.

Wyniki projektu wskazują na znacznie lepszą – trans-
graniczną – dostępność miejsc pracy i zamieszkania,
ośrodków osadniczych i terenów wycieczkowych za
pośrednictwem publicznego pasażerskiego transportu
kolejowego, pozytywny wpływ na klimat, ożywienie
rozwoju osadnictwa wzdłuż przystanków oraz zasad-
niczą poprawę warunków lokalizacyjnych dla rozwoju
handlu i przemysłu. W ten sposób osiągnięto konkretny
cel przestrzenny polegający na znalezieniu argumentów
wspierających decyzję o rozbudowie linii kolejowej nr
203 – zwanej „Ostbahn” (Kolej Wschodnia).

Zachowanie dziedzictwa naturalnego i kulturowego

W 2021 r. z powodzeniem zakończono proces tworzenia
pierwszego polsko-niemieckiego Europejskiego Ugru-
powania Współpracy Terytorialnej (EUWT) w postaci
Geoparku Łuk Mużakowa. Celem EUWT, które zrzesza
partnerów z Brandenburgii, Saksonii i województwa
lubuskiego, jest zachowanie i utrzymanie dziedzictwa
przyrodniczego i kulturowego w obszarze łuku Muża-
kowa, zgodnie z wytycznymi dla Światowych Geopar-
ków UNESCO. Pomyślne utworzenie EUWT jest sygna-
łem dla innych inicjatyw na polsko-niemieckim obszarze
powiązań, które dążą do silniejszej instytucjonalizacji
współpracy.



Mapa skutków przestrzennych rozbudowy linii 203 / Karte der Raumwirkungen des Ausbaus der Ostbahn/Strecke 203

abteilung Berlin-Brandenburg, unter der Koordinierung
durch das polnische Ministerium für Fonds und Regio-
nalpolitik (MFIPR) und mit Unterstützung durch das Mar-
schallamt der Wojewodschaft Lubuskie, eine regionsbe-
zogene territoriale Folgenabschätzung (Region-focused
Territorial Impact Assessment, TIA) durchgeführt. Dabei
ging es darum, die Auswirkungen und den Nutzen des
zweigleisigen Ausbaus und der Elektrifizierung der grenz-
überschreitenden Eisenbahnverbindung zwischen Berlin
und Gorzów Wielkopolski abzuschätzen.

Die Ergebnisse belegen eine deutlich bessere – grenz-
überschreitende – Erreichbarkeit von Arbeits- und
Wohnorten, Siedlungszentren und Ausflugsgebieten
mit dem öffentlichen Personenschienenverkehr, positive
Klimawirkungen, eine Belebung der Siedlungsentwick-
lung entlang der Haltestellen und eine grundsätzliche
Verbesserung der Standortbedingungen für die Ent-
wicklung von Gewerbe und Industrie. Somit wurde das
raumkonkrete Ziel, unterstützende Argumente für eine
Ausbauentcheidung der – „Ostbahn” genannten –
Eisenbahnstrecke Nr. 203 zu erarbeiten, erreicht.

Schutz des Natur- und Kulturerbes

Im Jahr 2021 ist es mit dem EVTZ Geopark Muskauer Fal-
tenbogen gelungen, den Gründungsprozess des ersten
deutsch-polnischen Europäischen Verbundes der Territo-
rialen Zusammenarbeit (EVTZ) erfolgreich abzuschließen.
Ziel des EVTZ, der Partner aus Brandenburg, Sachsen und
der Wojewodschaft Lubuskie vereint, ist die Bewahrung
und die Pflege des Natur- und Kulturerbes im Muskauer
Faltenbogen, entsprechend den Richtlinien für UNESCO
Global Geoparks. Von der erfolgreichen EVTZ-Gründung
geht eine Signalwirkung für weitere Initiativen im deutsch-
polnischen Verflechtungsraum aus, die eine stärkere Insti-
tutionalisierung ihrer Zusammenarbeit anstreben.

DOLNOŚLĄSKO-SAKSOŃSKI OBSZAR POWIĄZAŃ

SÄCHSISCH-NIEDERSCHLESISCHER VERFLECHTUNGSRAUM

© Sächsische Staatskanzlei



Posiedzenie Dolnośląsko-Saksońskiej Grupy Roboczej w dniu 9 listopada 2022 r. w Ostritz / Sitzung der Sächsisch-Niederschlesischen Arbeitsgruppe am 9. November 2022 in Ostritz

Na południowym obszarze powiązań między województwem dolnośląskim, województwem lubuskim i Wolnym Państwem Saksonia, działania na rzecz realizacji Wspólnej Koncepcji Przyszłości mogą opierać się na długotrwałych i skonsolidowanych strukturach współpracy w dziedzinie rozwoju przestrzennego i regionalnego. Ostatnio były one kształtowane i stale rozwijane w ramach projektów Interreg A „Razem dla pogranicza Dolny Śląsk – Saksonia” i „Smart Integration”.

Studium Pogranicza i Analiza Społeczno-Gospodarcza

W ramach projektu „Smart Integration” w latach 2017-2019 opracowano Saksońsko-Dolnośląskie Studium Pogranicza. Uszczegóławia ono Wspólną Koncepcję Przyszłości na poziomie regionalnym w obszarach działania dostępu do dóbr i usług, dostępności komunikacyjnej, gospodarki i innowacyjności, a także turystyki, kultury i środowiska naturalnego. Ponadto, we współpracy z powiatowymi, miejskimi i gminnymi władzami powiatów przygranicznych Görlitz/Zhorjelt, Zgorzelec i Żary, opracowano szczegółową mapę z informacjami na temat dostępu do dóbr i usług w strefie sąsiedztwa w pobliżu granicy.

Uzupełnieniem Studium Pogranicza jest wykonana przez Instytut Rozwoju Terytorialnego (IRT), także w ramach projektu „Smart Integration”, Analiza Społeczno-Gospodarcza Dolnośląsko-Saksońskiego Obszaru Pogranicza.

Ponieważ w czasie opracowania Studium Pogranicza nie istniały jeszcze stosowne ogólne zasady lub strategię rozwoju dotyczące radzenia sobie z procesem transformacji w trakcie wycofywania się z korzystania z węgla

© core-consult



Wizyta studyjna w ramach projektu TransGredio w dniach 9-10 listopada 2021 r. / Studienfahrt im Rahmen des Projektes TransGredio am 9./10. November 2021

Im südlichen Verflechtungsraum zwischen dem Freistaat Sachsen, der Wojewodschaft Niederschlesien und der Wojewodschaft Lubuskie können die Aktivitäten zur Umsetzung des Gemeinsamen Zukunftskonzepts auf langjährige und gefestigte Kooperationsstrukturen im Bereich der Raum- und Regionalentwicklung zurückgreifen. Diese wurden zuletzt insbesondere in den Interreg A-Projekten „Gemeinsam für den Grenzraum Niederschlesien – Sachsen” und „Smart Integration” gepflegt und stetig weiterentwickelt.

Grenzraumstudie und Sozioökonomische Analyse

Im Rahmen des Projekts „Smart Integration” entstand von 2017 bis 2019 die Grenzraumstudie für den sächsisch-niederschlesischen Grenzraum. Sie konkretisiert das Gemeinsame Zukunftskonzept auf regionaler Ebene in den Handlungsfeldern Daseinsvorsorge und Zugang zu Gütern und Dienstleistungen, verkehrliche Erreichbarkeit, Wirtschaft und Innovation sowie Tourismus, Kultur und natürliche Umwelt. Außerdem wurde zusammen mit den Kreis- und Gemeindeverwaltungen der Landkreise Görlitz/Zhorjelt, Zgorzelec und Żary eine Detailkarte mit Informationen zur Daseinsvorsorge im grenznahen Nachbarschaftsraum erarbeitet.

Die Grenzraumstudie ergänzt sich mit der Sozioökonomischen Analyse für den Sächsisch-Niederschlesischen Grenzraum, die vom Institut für Territoriale Entwicklung (IRT) ebenfalls im Projekt „Smart Integration” erarbeitet worden ist.

Da zum Zeitpunkt der Erarbeitung der Grenzraumstudie maßgebliche Grundlagen bzw. Entwicklungsstrategien zur Bewältigung des Transformationsprozesses im Zuge des Braunkohleausstiegs in der Lausitz noch nicht vorlagen,



Saksońsko-Dolnośląskie Studium Pogranicza – Mapa tematyczna: Dostęp do dóbr i usług / Sächsisch-Niederschlesische Grenzraumstudie – Thematische Karte: Daseinsvorsorge

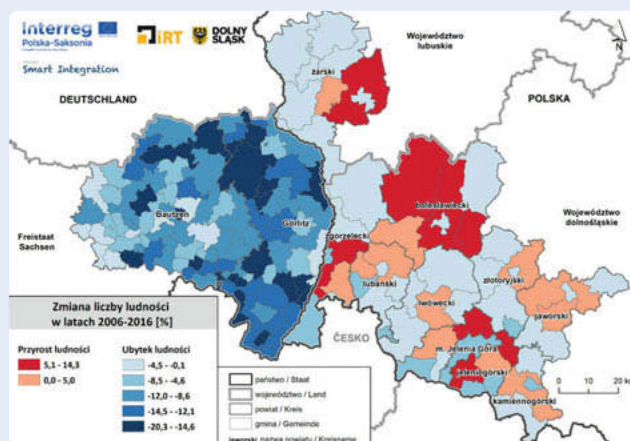
brunatnego w Łużycach, została sporządzona w ramach projektu Interreg A TransGredio dodatkowa ekspertyza. Udokumentowano w niej możliwości współpracy na obszarze powiązań Saksonii i Dolnego Śląska, ze szczególnym uwzględnieniem zmian strukturalnych w Saksonii i Niemczech. Ponadto w ramach projektu przeanalizowano także możliwy wpływ zmian strukturalnych w Saksonii na rozwój regionalny i przestrzenny w województwie dolnośląskim.

Dolnośląsko-Saksońska Grupa Robocza

Poza pracą w ramach konkretnych projektów kooperacyjnych, od ponad 20 lat istnieje ścisła regionalna współpraca partnerska pomiędzy województwem dolnośląskim a Wolnym Państwem Saksonia. Przedstawiciele saksońskich ministerstw oraz Dolnośląskiego Urzędu Marszałkowskiego i Urzędu Wojewódzkiego spotykają się co roku na posiedzeniach wspólnej grupy roboczej. Podczas obrad nie tylko następuje wymiana informacji i doświadczeń związanych z bieżącymi tematami, ale także poruszane są problemy, poszukiwane rozwiązania i wypracowywane pomysły na wspólne projekty.

Tematy merytoryczne są dogłębnie omawiane w ramach Grupy Roboczej ds. Gospodarki Przestrzennej z udziałem przedstawicieli Saksońskiego Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, Górnołużycko-Dolnośląskiego Związku Planowania Regionalnego, Euroregionu Nysa oraz Instytutu Rozwoju Terytorialnego (IRT).

Więcej informacji można znaleźć na stronie www.landesentwicklung.sachsen.de.



Analiza Społeczno-Gospodarcza – Zmiana liczby ludności w latach 2006-2016 / Sozioökonomische Analyse – Änderung der Einwohnerzahl in den Jahren 2006-2016

wurde im Rahmen des Interreg A-Projektes TransGredio eine ergänzende Expertise erstellt. Diese dokumentiert, welche Möglichkeiten zur Zusammenarbeit im sächsisch-niederschlesischen Verflechtungsraum unter besonderer Berücksichtigung des Strukturwandels in Sachsen und Deutschland bestehen. Außerdem wurden im Rahmen des Projektes mögliche Auswirkungen des Strukturwandels in Sachsen auf die regionale und räumliche Entwicklung in der Wojewodschaft Niederschlesien betrachtet.

Sächsisch-Niederschlesische Arbeitsgruppe

Über die Arbeit an konkreten Kooperationsprojekten hinaus besteht seit über 20 Jahren eine enge regional-partnerschaftliche Zusammenarbeit zwischen der Wojewodschaft Niederschlesien und dem Freistaat Sachsen. In einer gemeinsamen Arbeitsgruppe treffen sich jährlich Vertreterinnen und Vertreter der sächsischen Ministerien und des niederschlesischen Marschall- und Wojewodschaftsamt. Hierbei werden nicht nur Informationen und Erfahrungen zu aktuellen Themen ausgetauscht, sondern auch Probleme angesprochen, Lösungen gesucht und gemeinsame Projektideen entwickelt.

Fachliche Themen werden in der Unterarbeitsgruppe Raumordnung vertieft, bestehend aus Vertreterinnen und Vertretern aus dem Sächsischen Staatsministerium für Regionalentwicklung, dem Regionalen Planungsverband Oberlausitz-Niederschlesien, der Euroregion Neisse sowie dem Institut für Territoriale Entwicklung (IRT).

Nähere Informationen sind unter www.landesentwicklung.sachsen.de abrufbar.

STRATEGIE REGIONALNE I TRANSGRANICZNE

REGIONALE UND GRENZÜBER- SCHREITENDE STRATEGIEN

© Paweł Wańczko / Lubuskie.pl



Inauguracja programu Interreg Brandenburgia-Polska 2021-2027 w styczniu 2023 r. w Słubicach / Auftakt des Interreg-Programms Brandenburg-Polen 2021-2027 im Januar 2023 in Słubice

Oprócz działań Polsko-Niemieckiego Komitetu ds. Gospodarki Przestrzennej, wiele strategii i polityk sektorowych wspiera realizację Wspólnej Koncepcji Przyszłości. Należą do nich specjalistyczne strategie sektorowe, takie jak Koncepcja Wielojęzyczności dla kraju związkowego Brandenburgia, a także strategie zintegrowane, takie jak Strategia Sąsiedztwa Polska-Brandenburgia lub strategie rozwoju zachodnich województw Polski.

Strategie i koncepcje regionalne

Koncepcja Wielojęzyczności dla kraju związkowego Brandenburgia została przyjęta w 2023 roku. Formułuje ona konkretne zalecenia i działania mające na celu promowanie regionalnej różnorodności językowej i nauki języka sąsiada, m.in. w zakresie wzmacniania i podnoszenia kwalifikacji kadry edukacyjnej, rozszerzania certyfikacji kompetencji językowych, wykorzystania potencjału cyfryzacji oraz wielojęzyczności w społeczeństwie.

Strategia Sąsiedztwa Polska-Brandenburgia została przyjęta w 2021 roku. Obejmuje ona kompleksowy przegląd stosunków pomiędzy Polską a Brandenburgią, opisuje udane kierunki działań oraz formułuje cele i wytyczne dla polityki rządu Brandenburgii.

Strategie rozwoju województw zachodniej Polski służą przede wszystkim programowaniu europejskich funduszy strukturalnych oraz wyznaczają cele i wytyczne dla polityki regionalnej do 2030 roku. Ze względu na swoje specyficzne priorytety, wszystkie strategie odnoszą się również do transgranicznego wymiaru rozwoju regionalnego.



Warsztaty interkulturowe w ramach projektu DIALOG 2.0 / Interkultureller Workshop im Projekt DIALOG 2.0

© Euroregion Spree-Neiße-Bober / Justyna Michniuk

Über die Aktivitäten des Deutsch-Polnischen Raumordnungsausschusses hinaus unterstützen viele Strategien und Fachpolitiken die Umsetzung des Gemeinsamen Zukunftskonzepts. Dazu zählen sowohl sektorale Fachstrategien wie z.B. das Mehrsprachigkeitskonzept für das Land Brandenburg als auch integrierte Strategien wie die Nachbarschaftsstrategie Brandenburg-Polen oder die Entwicklungsstrategien der westpolnischen Wojewodschaften.

Regionale Strategien und Konzepte

Das Mehrsprachigkeitskonzept für das Land Brandenburg wurde 2023 verabschiedet. Es formuliert konkrete Empfehlungen und Maßnahmen zur Förderung der regionalen Sprachenvielfalt und des Erwerbs der Nachbarsprache, u.a. in den Handlungsfeldern Stärkung und Qualifizierung des pädagogischen Personals, Ausbau der Zertifizierung von Sprachkompetenzen, Nutzung der Digitalisierungspotenziale und Mehrsprachigkeit in der Gesellschaft.

Die Nachbarschaftsstrategie Brandenburg-Polen wurde 2021 beschlossen. Sie umfasst eine breite Bestandsaufnahme der brandenburgisch-polnischen Beziehungen, beschreibt erfolgreiche Handlungsansätze und formuliert Zielsetzungen und Leitlinien für die Brandenburger Landespolitik.

Die Entwicklungsstrategien der westpolnischen Wojewodschaften dienen vor allem der Programmierung der europäischen Strukturfonds und legen Ziele und Leitlinien der Regionalpolitik bis zum Jahr 2030 fest. Mit ihren spezifischen Schwerpunktsetzungen gehen alle Strategien jeweils auch auf die grenzübergreifende Dimension der regionalen Entwicklung ein.



Mapy obszarów wsparcia, opublikowane przez Programy Współpracy Interreg / Karten der Fördergebiete, veröffentlicht durch die Interreg-Kooperationsprogramme

Mecklenburg-Vorpommern / Brandenburg / Polska 2021-2027	Brandenburg – Polska 2021-2027	Polska – Sachsen 2021-2027
Mecklenburg-Vorpommern, Brandenburg, Województwo Zachodniopomorskie	Brandenburg, Województwo Lubuskie	Województwo Dolnośląskie, Województwo Lubuskie, Freistaat Sachsen
Euroregion POMERANIA	Euroregion PRO EUROPA VIADRINA und / i Euroregion Spree-Neiße-Bober / Sprewa-Nysa-Bóbr	Euroregion Neisse-Nisa-Nysa
Liczba mieszkańców / Einwohnerzahl: 2,9 mln / Mio.	Liczba mieszkańców / Einwohnerzahl: 1,65 mln / Mio.	Liczba mieszkańców / Einwohnerzahl: 1,2 mln / Mio.
Obszar / Fläche: 42.278 km ²	Obszar / Fläche: 20.374 km ²	Obszar / Fläche: 11.471 km ²
Budżet EFRR / EFRE-Budget: 116,4 mln / Mio. EUR	Budżet EFRR / EFRE-Budget: 88,3 mln / Mio. EUR	Budżet EFRR / EFRE-Budget: 60,3 mln / Mio. EUR
www.interreg6a.net	https://interreg-brandenburg-polska.eu	https://pl.plsn.eu / https://de.plsn.eu

Programy Współpracy Interreg wzdłuż granicy polsko-niemieckiej / Interreg-Kooperationsprogramme entlang der deutsch-polnischen Grenze

Europejska Współpraca Terytorialna

Wśród najważniejszych zasobów, które mogą być wykorzystane do wdrażania Wspólnej Koncepcji Przyszłości i do realizacji projektów transgranicznych, są programy współpracy Interreg A między Polską a Niemcami. W każdym z trzech programów wzdłuż polsko-niemieckiej granicy beneficjenci są proszeni o wskazanie, w jaki sposób projekty, o których dofinansowanie się ubiegają, przyczyniają się do realizacji Wspólnej Koncepcji Przyszłości.

Kolejnymi ważnymi fundamentami współpracy transgranicznej są koncepcje lub plany działań i rozwoju polsko-niemieckich Euroregionów. Wreszcie Fundusze Małych Projektów, koncentrujące się na projektach dotyczących kontaktów międzyludzkich, również w znacznym stopniu przyczyniają się do realizacji Wspólnej Koncepcji Przyszłości.

Europäische Territoriale Zusammenarbeit

Zu den wichtigsten Ressourcen, die für die Umsetzung des Gemeinsamen Zukunftskonzeptes und die Durchführung grenzüberschreitender Projekte genutzt werden können, gehören die Interreg A-Kooperationsprogramme zwischen Polen und Deutschland. In jedem der drei Programme entlang der deutsch-polnischen Grenze sind die Begünstigten aufgefordert anzugeben, welchen Beitrag beantragte Projekte zum Gemeinsamen Zukunftskonzept leisten.

Weitere wichtige Grundlagen der grenzüberschreitenden Zusammenarbeit werden darüber hinaus durch die Entwicklungs- und Handlungskonzepte bzw. -programme der deutsch-polnischen Euroregionen gelegt. Und nicht zuletzt tragen auch die Kleinprojektefonds mit ihrem Fokus auf Mensch-zu-Mensch-Projekten wesentlich zur Umsetzung des Gemeinsamen Zukunftskonzeptes bei.

PUBLIKACJE I BADANIA TOWARZYSZĄCE

PUBLIKATIONEN UND BEGLEITENDE FORSCHUNG

© RBGPWZ



Warsztaty ESPON w dniach 24-25 czerwca 2019 r. w Szczecinie / ESPON-Workshop am 24./25. Juni 2019 in Stettin

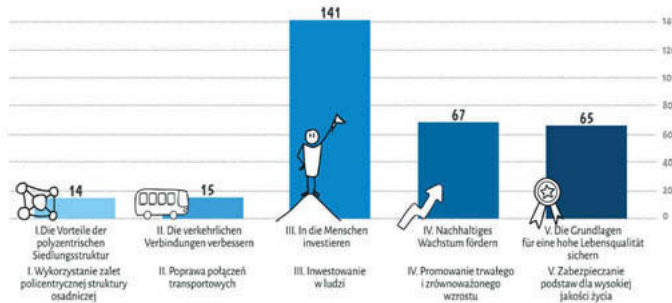
Od grudnia 2016 r. podjęto wiele działań wspierających wdrażanie Wspólnej Koncepcji Przyszłości poprzez publikacje i towarzyszące im badania. Wybrane działania zostały udokumentowane poniżej w porządku chronologicznym, choć nie zastrzega się ich czerpującego charakteru.

Działania w zakresie badań przestrzennych

W dniach 24 i 25 czerwca 2019 r. Regionalne Biuro Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego w Szczecinie zorganizowało warsztaty ESPON metodą „peer-learning”. Przy wsparciu ekspertów z Austrii i Wielkiej Brytanii zidentyfikowano najważniejsze tematy i działania, które mogą przyspieszyć realizację wizji. Wyniki warsztatów – uporządkowane według potrzeb, instrumentów i propozycji działań mających na celu wdrożenie Wspólnej Koncepcji Przyszłości – zostały podsumowane w broszurze.

Instytut Rozwoju Terytorialnego (IRT) przeanalizował łącznie 159 projektów, które zostały zrealizowane w ramach programów Interreg A 2014-2020 Partnerstwa Odry lub uczestniczyły w konkursie na projekty flagowe, pod kątem ich wkładu tematycznego w realizację Wspólnej Koncepcji Przyszłości. Wyniki zostały opublikowane w 2020 r. w broszurze „Przegląd wybranych projektów służących wdrożeniu Wspólnej Koncepcji Przyszłości dla polsko-niemieckiego obszaru powiązań – Wizja 2030”.

Wszystkie wspomniane broszury są dostępne w sekcji „Materiały do pobrania” Polsko-Niemieckiego Portalu Gospodarki Przestrzennej.



Wkład analizowanych projektów współpracy do obszarów tematycznych WKP 2030 / Beiträge von analysierten Kooperationsprojekten zu den Themenfeldern des GZK 2030

Seit Dezember 2016 fanden viele Aktivitäten statt, die zum Ziel hatten, die Umsetzung des Gemeinsamen Zukunftskonzepts durch Publikationen und begleitende Forschung zu unterstützen. Ausgewählte Aktivitäten werden nachfolgend chronologisch dokumentiert, wobei kein Anspruch auf Vollständigkeit erhoben wird.

Raumbezogene Forschungsaktivitäten

Am 24. und 25. Juni 2019 organisierte das Regionale Raumordnungsbüro der Wojewodschaft Westpommern in Stettin einen ESPON-Workshop zum Erfahrungsaustausch („peer-learning workshop“). Unterstützt durch Expertinnen und Experten aus Österreich und Großbritannien wurden die wichtigsten Themen und Maßnahmen identifiziert, die die Umsetzung der Vision beschleunigen können. Die Ergebnisse des Workshops wurden – gegliedert nach Bedürfnissen, Instrumenten und Vorschlägen für Maßnahmen zur Umsetzung des Gemeinsamen Zukunftskonzepts – in einer Broschüre festgehalten.

Das Institut für Territoriale Entwicklung (IRT) hat insgesamt 159 Projekte, die im Rahmen der Interreg A-Programme 2014-2020 bzw. der Oder-Partnerschaft realisiert wurden oder am Wettbewerb für Flaggschiffprojekte teilgenommen haben, hinsichtlich ihres thematischen Beitrags zur Umsetzung des Gemeinsamen Zukunftskonzepts untersucht. Die Ergebnisse wurden 2020 in der Broschüre „Übersicht ausgewählter Projekte zur Umsetzung des Gemeinsamen Zukunftskonzepts für den deutsch-polnischen Verflechtungsraum – Vision 2030“ veröffentlicht.

Alle erwähnten Broschüren stehen im Bereich „Downloads“ des Deutsch-Polnischen Raumordnungsportals zur Verfügung.

© IRT, opracowanie graficzne / Grafik: RBGPWZ



Wydanie 2/2021 „Informacji na temat rozwoju przestrzennego” z artykułami tematycznymi / Heft 2/2021 der „Informationen zur Raumentwicklung” mit thematischen Beiträgen



Warsztaty w ramach „Akademii Regionów Przygranicznych” w dniach 20-21 kwietnia 2023 r. w Berlinie / Workshop im Rahmen der „Grenzraumakademie” am 20./21. April 2023 in Berlin

Publikacje i konferencje

W numerze 2/2021 czasopisma BBSR „Informacje na temat rozwoju przestrzennego” (IzR) pod tytułem „Doświadczenia graniczne” została przeanalizowana rola granic w Europie na tle pandemii COVID-19. Wkład członków Polsko-Niemieckiego Komitetu ds. Gospodarki Przestrzennej dotyczy m.in. rozwoju polsko-niemieckiego pogranicza od regionu granicznego do obszaru powiązań, współpracy w Regionie Metropolitalnym Szczecina oraz wyzwań związanych z transgranicznym monitoringiem przestrzennym.

Członkowie Komitetu ds. Gospodarki Przestrzennej regularnie uczestniczą również w projektach i wydarzeniach, które dotyczą wyzwań związanych z transgranicznym rozwojem przestrzennym i regionalnym. Dotyczy to na przykład projektu Interreg A koordynowanego przez Centrum Viadrina B/ORDERS IN MOTION pt. „Jak funkcjonują transgraniczne usługi użyteczności publicznej i partycypacja obywatelska w Euroregionie PRO EUROPA VIADRINA?” oraz projektu badawczego CoBo „Cohesion in Border Regions”. W ramach tego projektu w dniach 20-21 kwietnia 2023 r. w Berlinie zorganizowano „Akademię Regionów Granicznych”, której uczestnikami byli interesariusze i podmioty z regionów granicznych Niemiec i sąsiednich krajów.

Wreszcie, w dniu 15 czerwca 2023 r. pierwszy Kongres Federalny „Dzień Regionów” w Chociebużu na temat „Transformacji” uznał jej transgraniczny wymiar. Znalazło to odzwierciedlenie m.in. w warsztatach na temat współpracy transgranicznej, które poświęcone były procesom partycypacji i regionom modelowym w polsko-niemieckim obszarze powiązań.

Veröffentlichungen und Konferenzen

In Heft 2/2021 der BBSR-Zeitschrift „Informationen zur Raumentwicklung” (IzR) wurde unter dem Titel „Grenzerfahrungen” die Rolle von Grenzen in Europa vor dem Hintergrund der Corona-Pandemie analysiert. Beiträge von Mitgliedern des Deutsch-Polnischen Raumordnungsausschusses gehen dabei u.a. auf die Entwicklung des deutsch-polnischen Grenzraums von der Grenzregion zum Verflechtungsraum, die Zusammenarbeit in der Metropolregion Stettin und die Herausforderungen grenzüberschreitender Raumbeobachtung ein.

Die Mitglieder des Raumordnungsausschusses wirken darüber hinaus regelmäßig an Projekten und Veranstaltungen mit, die sich mit Herausforderungen der grenzübergreifenden Raum- und Regionalentwicklung befassen. Dies gilt z.B. für das vom Viadrina-Center B/ORDERS IN MOTION koordinierte Interreg A-Projekt „Wie funktioniert die grenzüberschreitende Daseinsvorsorge und bürgerschaftliche Teilhabe in der Euroregion PRO EUROPA VIADRINA?” und das Forschungsprojekt CoBo „Cohesion in Border Regions”. Im Rahmen dieses Projekts wurde am 20./21. April 2023 in Berlin eine „Grenzraumakademie” organisiert, die Akteure und Stakeholder aus den Grenzregionen Deutschlands und den Nachbarstaaten in den Austausch brachte.

Nicht zuletzt wurde auch beim 1. Bundeskongress „Tag der Regionen” zum Thema „Transformation” am 15. Juni 2023 in Cottbus/Chóśebuz deren grenzübergreifende Dimension gewürdigt. Dies zeigte sich u.a. in einem Workshop zur grenzüberschreitenden Zusammenarbeit, der sich mit Beteiligungsprozessen und Modellregionen im deutsch-polnischen Verflechtungsraum befasste.

CZŁONKOWIE KOMITETU DS. GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ

Współprzewodnictwo

Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej RP
Federalne Ministerstwo Mieszkalnictwa, Rozwoju Miast
i Budownictwa
Ministerstwo Infrastruktury RP

Województwo Dolnośląskie

Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego
Instytut Rozwoju Terytorialnego
Dolnośląski Urząd Wojewódzki we Wrocławiu

Województwo Lubuskie

Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego
Lubuski Urząd Wojewódzki w Gorzowie Wielkopolskim

Województwo Wielkopolskie

Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego
Wielkopolskie Biuro Planowania Przestrzennego
w Poznaniu
Wielkopolski Urząd Wojewódzki w Poznaniu

Województwo Zachodniopomorskie

Urząd Marszałkowski Województwa
Zachodniopomorskiego
Regionalne Biuro Gospodarki Przestrzennej
Województwa Zachodniopomorskiego w Szczecinie
Zachodniopomorski Urząd Wojewódzki w Szczecinie

Berlin i Brandenburgia

Wspólny Departament Planowania Krajowego Berlin-
Brandenburgia
Senat Berlina ds. Rozwoju Miasta, Budownictwa
i Mieszkalnictwa
Ministerstwo Infrastruktury i Planowania Krajowego
Kraju Związkowego Brandenburgii

Meklemburgia-Pomorze Przednie

Ministerstwo Gospodarki, Infrastruktury, Turystyki i Pracy
Kraju Związkowego Meklemburgia-Pomorze Przednie

Wolne Państwo Saksonia

Saksońskie Ministerstwo Rozwoju Regionalnego

MITGLIEDER DES RAUMORDNUNGSAUSSCHUSSES

Co-Vorsitz

Bundesministerium für Wohnen, Stadtentwicklung und
Bauwesen
Ministerium für europäische Fonds und Regionalpolitik
der Republik Polen
Ministerium für Infrastruktur der Republik Polen

Wojewodschaft Niederschlesien

Marschallamt der Wojewodschaft Niederschlesien
Institut für Territoriale Entwicklung
Niederschlesisches Wojewodschaftsamt in Breslau

Wojewodschaft Lubuskie

Marschallamt der Wojewodschaft Lubuskie
Wojewodschaftsamt Lubuskie in Gorzów Wielkopolski

Wojewodschaft Großpolen

Marschallamt der Wojewodschaft Großpolen
Großpolnisches Raumplanungsbüro in Posen
Großpolnisches Wojewodschaftsamt in Posen

Wojewodschaft Westpommern

Marschallamt der Wojewodschaft Westpommern
Regionales Raumplanungsbüro der Wojewodschaft
Westpommern in Stettin
Westpommersches Wojewodschaftsamt in Stettin

Berlin und Brandenburg

Gemeinsame Landesplanungsabteilung Berlin-
Brandenburg
Senatsverwaltung für Stadtentwicklung, Bauen
und Wohnen Berlin
Ministerium für Infrastruktur und Landesplanung
des Landes Brandenburg

Mecklenburg-Vorpommern

Ministerium für Wirtschaft, Infrastruktur, Tourismus
und Arbeit Mecklenburg-Vorpommern

Freistaat Sachsen

Sächsisches Staatsministerium für Regionalentwicklung

